

INHOUD

Voorwoord

DEEL 1 (Werk)vertalingen en kommentaar op de brief van Paulus aan de Romeinen	5
Romeinen 1: 1-7.....	5
Romeinen 1: 8-15.....	7
Romeinen 1: 16 en 17	9
Romeinen 1: 18-25.....	10
Romeinen 1: 26-32.....	11
Romeinen 2: 12-24.....	12
Romeinen 2: 25-29.....	12
Romeinen 3: 1-8.....	13
Romeinen 3: 9-20 en over 'de eerstgeborene zijn'	13
Romeinen 3: 21-26.....	15
Romeinen 3: 27-31.....	17
Romeinen 4.....	19
Romeinen 5: 1-11.....	19
Romeinen 5: 12-21.....	20
Romeinen 6.....	20
Romeinen 7: 1-6.....	20
Romeinen 7:7-26.....	21
Romeinen 8.....	21
Romeinen 9: 1-5.....	22
Romeinen 9: 6-9.....	23
Romeinen 9: 10-13.....	23
Romeinen 9: 14-18.....	24
Romeinen 9: 19-21.....	25
Romeinen 9: 22-26.....	25
Romeinen 9: 27-29.....	26
Romeinen 9: 30-33.....	27
Romeinen 10: 1-11.....	28
Romeinen 10: 12-21.....	29
Romeinen 11: 1-10.....	32
Romeinen 11: 11-31.....	33
Romeinen 11: 32.....	37
Romeinen 11: 33-36; 12: 1	38
Romeinen 12.....	39
Romeinen 13.....	39
Romeinen 14 en 15: 1-4.....	39
Romeinen 15: 5-13.....	40
Romeinen 15: 14-33.....	42
Romeinen 16.....	43

Deel 2

Stellingen bij de Romeinenbrief

stelling(en)

A. Over de achtergrond.....	1 t/m 10.....	45
B. Over Paulus	11 t/m 13.....	45
C. Over 'Eerst de Jood, ook de Griek'	14 t/m 20.....	46
D. Over de Joden.....	21 t/m 25.....	48
E. Over Jezus Christus	26 t/m 31.....	49
F. Over de hoofdstukken 9-11	32 t/m 33.....	52
G. Over de kern van de brief.....	34	53
H. Over de Reformatie	35 t/m 37.....	53
I. Over het 'sola fide'	38 t.m 42.....	54
J. Over 'de werken der wet'	43 t/m 46.....	56
K. Over 'verkiezing en verwerping'	47	57
L. Over zending onder Joden.....	48 t/m 50.....	57
M. Over Kerk en Israel	51 t/m 55.....	58
N. Over geloven na 'Auschwitz'.....	56 t/m 58.....	61
O. Over de staat Israel.....	59 t/m 62.....	62
Geraadpleegde literatuur.....		64

Voorwoord

Van een eerder studieverlof in Zoetermeer had ik nog 7 weken tegoed, en de Hervormde Gemeente te Kampen was zo vriendelijk mij die ook te geven. Zo mocht ik mij van Pasen tot Pinksteren 1996 terugtrekken. De keuze viel op een nadere bestudering van de brief van Paulus aan de Romeinen.

Deze brief, die zo'n markante plaats heeft gekregen in de kerkgeschiedenis, wilde ik vooral bestuderen in het kader van mijn hele denken over 'Kerk en Israel'. Opgevoed in de calvinistische traditie en met de Heidelberger Catechismus, gaandeweg vanuit deze traditie zoekend naar een andere weg, moest het er nu maar eens van komen. Hoe zit het nu met die 'rechtvaardiging door het geloof'? Gaat het echt om 'sola fide' (alleen door het geloof) of gaat het toch om meer? De ontmoeting met het Jodendom opent immers de ogen voor zoveel meer Bijbelteksten die juist beklemtonen dat het gaat om het *doen* van de wil des Vaders.

Ik draag de resultaten van mijn ontdekkingsreis in de eerste plaats graag op aan het "Open Hof", de wijkgemeente die ik met zoveel vreugde mag dienen en die zo oprecht nieuws-gierig is. Daarnaast aan een ieder die geboeid is door de vragen rond de verhouding Kerk en Israel en zoekt naar een gemeente die vanuit Israel leeft; eerst de Jood en ook de Griek. En natuurlijk hoop ik over dit resultaat nog te stoeien met mijn vele goede vrienden en medetochtgenoten, in aansluiting op mijn vorige boek nog steeds op zoek naar een nieuwe christelijke theologie die geen mens meer geweld aandoet.

Deze verkenningen in de brief aan de Romeinen zullen het lijden aan de kerk in elk geval nog niet wegnemen. Tegelijk hoop ik dat ze toch reden genoeg zijn om een nieuw lied aan te heffen ter ere van Gods trouw.

Het leek mij het beste -ook om des tijds wille- om de studieresultaten maar aan te bieden in de vorm van een aantal stellingen. Daarbij bleek echter spoedig dat dan ook duidelijk moet zijn hoe ik de Romeinenbrief heb leren lezen en vertalen.

Daarom vindt u in het eerste gedeelte van deze studie een aantal (werk)vertalingen, met name van die gedeelten die direkt te maken hebben met de verhouding Israel en de heidenvolkeren. Andere gedeelten worden slechts globaal doorgenomen. Niet omdat ze niet belangrijk zijn, maar omdat ik me moest beperken. Wellicht is deze ontdekkingsreis een reden voor iemand om een nieuw commentaar op de hele Romeinenbrief te schrijven.

In het tweede gedeelte vindt u dan de bedoelde stellingen.

Op naar 'Hervormingsdag'!

Kampen, Pinksteren 1996,

Bart Gijssbertsen

DEEL 1***Romeinen 1: 1-7***

*Paulus,
 een slaaf van Christus Jezus,
 een geroepen apostel,
 afgezonderd
 voor de verblijdende boodschap van God (1).*

*Een verblijdende boodschap,
 die was aangekondigd door Zijn profeten
 in (de) heilige Schriften (2),
 betreffende Zijn zoon
 -die naar het lichaam
 geworden is uit het zaad van David (3),
 die naar de geest der heiligheid
 is aangewezen als zoon van God in kracht,
 blijkens de opstanding van de doden-
 Jezus Christus, onze Kurios (4).*

*Via Hem hebben wij ontvangen
 de genade, namelijk het apostelschap,
 om geloofsgehoorzaamheid te bewerken
 onder al de volkeren buiten Israel
 in zijn naam (5);
 tot welke (volkeren) ook u behoort,
 geroepenen van Jezus Christus (6).
 Aan allen die te Rome zijn,
 geliefden Gods,
 geroepen heiligen:
 Genade zij u en vrede
 van God, onze Vader,
 en van Kurios Jezus Christus (7)!*

Wat direkt opvalt is het sterke roepingsbesef van Paulus. Hij weet zich geroepen tot een boodschap die de grenzen van Israel overschrijdt, en die moet klinken tot de einden der aarde. Dat ziet hij dan ook als zijn specifieke opdracht -en zo is ook afgesproken met de andere apostelen-: *geloofsgehoorzaamheid* te bewerken onder de 'goyim'. Dat woord zullen we verder vertalen met 'heidenvolkeren'; met dat woord wordt geen enkel waarde-oordeel bedoeld, maar het wil gewoon zeggen: zij zijn geen Joden. Ook wijzelf dus bijvoorbeeld, Hollanders, behoren tot de heidenvolkeren, ook al zijn we honderd keer christen. Vanuit zijn roepingsbesef spreekt Paulus de Romeinen, als één van de vele heidenvolkeren buiten Israel, aan. En zo klinkt deze stem dus ook: als de stem van een Jood tot niet-Joden, een stem

vanuit Jeruzalem tot Rome! Al in deze beweging merken we: het heil is uit de Joden, de Torah klinkt voor de heidenvolkeren (zelfs al ben je Romein!) vanuit Jeruzalem.

Paulus geeft aan dat hij deze roeping *via* Jezus van God Zelf ontvangen heeft. We denken daarbij vanzelfsprekend aan Handelingen 9; met dien verstande dat we de daar vertelde geschiedenis dan niet zozeer moeten lezen als een bekeringsverhaal, maar als een *roepings*geschiedenis. Net als in vele andere Schriftverhalen duidt het herhaalde "Saul, Saul" op een roeping tot een speciale taak. Deze roeping en de daarbij behorende boodschap leert Paulus later verstaan als helemaal in lijn met wat altijd al door God beloofd was, getuige de heilige Schriften.

Over welke God hij als Jood spreekt, zal hij de heidenvolkeren (die zoveel goden kennen) in het vervolg nog wel nader duidelijk maken. Hetzelfde geldt voor wat het precies betekent dat zijn hele opdracht kan worden samengevat met 'onder de heidenvolkeren in naam van Jezus geloofsgehoorzaamheid bewerken'.

Dat hij Jezus 'onze Kurios' noemt (Kurios betekent: heer, meester) horen we gelijk ook als een politiek geladen uitspraak, omdat alleen de keizer van Rome op die titel aanspraak mocht maken. Die aanspraak wordt hiermee onder vuur genomen of op z'n minst gerelativeerd.

De vertaling van 'euangelion' (Rom.1:1) met evangelie, vind ik misleidend. Al te gauw denken wij daarbij aan het Evangelie, zoals wij het kennen. Maar we moeten bedenken dat, als Paulus deze brief schrijft, de Evangeliën nog niet bestaan! Wat Paulus bedoelt is geen vastomschreven geheel van evangeliewoorden die in het verleden op schrift zijn gesteld, maar *levende taal in het heden*. Daarom vertaal ik: verblijdende boodschap. Dat doet in de vertalingen misschien wel eens wat gekunsteld aan, maar daarom noem ik het ook 'werk'-vertalingen. Ook bij de vertaling van andere Griekse woorden zal dat nog gebeuren (met name bij de belangrijke woorden 'gerechtigheid' en 'geloof'), maar dat was voor mij de enige manier om ook in het Nederlands te laten horen hoeveel 'aktiviteit' er in deze zelfstandige naamwoorden zit.

Tenslotte: op grond van het woordgebruik konkluderen we dat bepaalde teksten uit de Schriften Paulus bij het begin van zijn brief wel bijzonder voor ogen lijken te hebben gestaan. We noemen er enkele:

"Hoor naar Mij, gij kustlanden, en luistert, gij natiën in de verte. De HERE heeft mij geroepen van moeders lijf aan, van de schoot mijner moeder aan heeft Hij mijn naam vermeld.....

Hij zegt dan: Het is te gering, dat gij Mij tot een knecht zoudt zijn om de stammen van Jakob weder op te richten en de bewaarden van Israël terug te brengen; Ik stel u tot een licht der volken, opdat mijn heil reike tot het einde der aarde."
Jes. 49: 1vv.

"De Geest des Heren HEREN is op mij, omdat de HERE mij gezalfd heeft; Hij heeft mij gezonden om *een blijde boodschap* te brengen aan ootmoedigen ....."
Jes. 61: 1vv.

"Ik wil gewagen van het besluit des HEREN: Hij sprak tot mij: *Mijn zoon* zijt gij; Ik heb

u heden verwekt.....

Dient de HERE met vreze en verheugt u met beving. Kust de zoon, opdat hij niet toorne....."

Psalm 2: 7vv.

"Aldus luidt het woord des HEREN tot mijn Here:
Zet u aan mijn rechterhand ....."

Psalm 110: 1v.

Romeinen 1: 8-15

*Allereerst dank ik mijn HERE
via Jezus Christus
voor u allen.
Want het vertrouwen dat u stelt
wordt in de hele wereld verkondigd (8).*

*Want de HERE is mijn getuige
-die ik dien met mijn geest
in de verblijdende boodschap
van Zijn zoon-
hoe ik voortdurend aan u denk (9).
Altijd vraag ik in mijn gebeden
of mij misschien eindelijk eens
een goede gelegenheid zal worden geboden
om u -zo de HERE wil- te bezoeken (10).*

*Want ik verlang ernaar u te ontmoeten
om de geestelijke gave met u te delen,
om u te versterken (11),
dat wil zeggen:
bij u wederzijds bemoediging te ervaren
door elkaars vertrouwen,
zowel het uwe als het mijne (12).
Nu wil ik niet, broeders,
dat u niet weet
hoe ik dikwijls van plan ben geweest
naar u toe te komen
-waarin ik tot nog toe verhinderd ben-
om ook bij u enige vrucht te hebben
zoals ook bij overige heidenvolkeren (13).
Aan Grieken en niet-Grieken,
geletterden en ongeletterden,*

*weet ik mij verplicht (14).
Vandaar dat ik ook graag bij u
in Rome
het goede nieuws zou prediken (15).*

Waar in het Grieks 'ho theos' staat, dus 'God' plus een bijgaand lidwoord (1:8), vertaal ik met HERE, de NAAM van Israels God. (Evenzo vertaal ik 'Christos' plus een bijgaand lidwoord met 'Messias', en verder gewoon met Christus).

De gebruikelijke vertaling van 'pistis' met 'geloof' voldoet m.i. niet. 'Geloof' is bij ons teveel een bijna abstract begrip geworden, iets voor het *verstand* (geloofsleer) of het *hart* (innerlijk vertrouwen) alleen, maar niet direkt voor *handen en handelen* (getrouw zijn in een leven naar de Torah).

Dat is voor Paulus, als Jood, ondenkbaar.

Het Jodendom is -tot op heden- *geen leer om bij te leven, maar een manier van leven waarin je altijd blijft leren*. Dit geldt ook het leven van Paulus, en het geldt evenzeer het leven van de Torah-getrouwe Jezus. Woord en daad zijn één in het Hebreeuws.

'Pistis' is dus iets dat ook is *waar te nemen*, het is te zien, het komt tot uiting.

Niet alleen de mens kan trouwens met 'pistis' vervuld zijn, maar met name ook God Zelf! De vertaling 'geloof' voldoet ook daar niet. We spreken dan veeleer van Gods 'trouw' aan Zijn verbond, en dat Hij 'vertrouwen' schenkt aan mensen.

We realiseren ons tevens dat op de achtergrond van 'pistis' het Hebreeuwse 'emoena' ligt, dat getrouwheid, gehechtheid, vertrouwen en trouw uitdrukt. Dat kan slaan op de getrouwheid van God of de getrouwheid van mensen. Trouw aan het Verbond en trouw aan het Woord.

We zullen in de Romeinenbrief nog merken hoe sterk Paulus zelf denkt vanuit de trouw van God aan Zijn woord, Die dat woord dan dus ook *doet*!

Om deze elementen in de vertaling niet helemaal te verliezen, vertaal ik daarom 'pistis' met de grondbetekenis die dit woord heeft: *vertrouwen dat men stelt of vertrouwen dat men krijgt*.

Met deze vertaling van 'gesteld/verkregen vertrouwen' hoop ik te bereiken

- a) dat de wisselwerking tussen Gods trouw en het vertrouwen van mensen hoorbaar blijft
- b) dat de eenheid tussen hart en handen hoorbaar blijft; het op God en Zijn woord gestelde vertrouwen wordt ook werkelijk 'gesteld', neer-gezet; het stáát er, voor ieder waarneembaar.

Vers 15 vertaal ik met 'het goede nieuws te *prediken*', niet: 'te *brenge*n'. Want

- a) het is er al gebracht, en
- b) het is Paulus' gewoonte en zelfs zijn 'eer' om alleen daar de verblijdende boodschap te 'brengen', waar nog niemand hem voorging (zie Rom. 15: 20 en 21).

Tenslotte: We kunnen begrijpen dat het juist voor Paulus, die zo'n groot deel van het Romeinse Rijk doorkruist heeft, schrijvend is dat hij in het hart van dit wereldrijk, Rome, nog niet geweest is.

De (van huis uit Griekse) indeling van de wereldvolkeren in Grieken en 'barbaroi', en in 'wijzen' en 'onwetenden' (vers 14), wordt door Paulus ook niet bedoeld als een waarde-oordeel over mensen, maar gewoon om aan te geven dat hij er met zijn opdracht voor alle volkeren en mensen

is. Daarom heb ik ook heel neutraal vertaald: 'niet-Grieken' en 'ongetletterden'.

Romeinen 1: 16 en 17

*Want ik schaam mij niet
voor de verblijdende boodschap.
Want Kracht van God is het
tot behoud
voor een ieder die vertrouwen stelt;
voor de Jood wel in de eerste plaats
(maar) ook voor de Griek (16).
Want de terechtbrengende gerechtigheid van God
onthult zich telkens in (elk van) deze,
uit (verkrege) vertrouwen (ek pisteos)
tot (gesteld) vertrouwen (eis pistin).
Zoals geschreven is:
"De rechtvaardige zal van verkregen/gesteld vertrouwen leven" (17)
(we-tsadiék be-emoenahtoo jigjéh - de rechtvaardige zal bij Zijn/ zijn getrouwheid leven;
Habakuk 2:4b)*

Deze door de Reformatie bekende tekst uit de Romeinenbrief is door mij nogal anders vertaald. Daarom hier vooral een verantwoording van de vertaling. In deel 2 zal ik er in de stellingen (met name 'over de Reformatie') nog uitvoerig op terugkomen.

Een door Paulus veel gebruikt woord is het begrip 'gerechtigheid'. Met onze westerse oren horen we daar al gauw iets van 'oordeel' in. Dat is niet terecht. Als het gaat over de gerechtigheid van God, gaat het eerder over Zijn *reddend* handelen, dan dat Hij oordelen uitsprekt. Dat betekent niet dat, als konsekwentie van dit reddend handelen, mensen niet dor en vruchteloos heen kunnen gaan. Maar dat is niet de intentie van deze gerechtigheid. Gods gerechtigheid is juist nauw met Gods *barmhartigheid* verbonden (waar wij al gauw geneigd zijn daar juist een tegenspraak in te zien). God wil mensen door zijn gerechtigheid juist te-recht-brengen en tot recht brengen, hen herstellen in Zijn verbond, op hun plaats brengen tegenover God en medemens. Op die gerechtigheid kun je als mens juist een beroep doen om hulp (Psalmen!). Daarom vertaal ik steeds maar met *terechtbrengende* gerechtigheid. (Zie hierover ook mijn boekje 'Andersom denken', over: Iustitia of gerechtigheid?).

In alle vertalingen die ik tot dusver gezien heb, wordt gesteld dat de (terechtbrengende) gerechtigheid van God zich openbaart 'daarin'. Met dat 'daarin' wordt dan het evangelie/de verblijdende boodschap bedoeld. Mijn leraar Grieks leert mij echter anders (dank je wel, Bert Oudekotte!).

Het Griekse 'en autooi' slaat namelijk niet terug op het evangelie (dan zou er 'en ekeinooi' hebben gestaan), maar op het direkt ervoor en in dezelfde naamval staande 'panti tooi pisteuonti,

Ioudaiooi te prooton kai Helléni' (ieder die vertrouwen stelt, eerst wel de Jood, ook de Griek). Het enkelvoud 'en autooi' slaat dus terug op *de ménsen*, die hun vertrouwen stellen. (Dat het in enkelvoud staat en niet in meervoud, komt omdat het een zogenaamde constructio ad sententiam is).

Wat betreft het 'apokaluptetai' (wordt geopenbaard/onthuld): het feit dat dit woord in de tegenwoordige tijd staat geeft aan dat de handeling nog aan de gang is, of ook: zich telkens nog herhaalt. Ik heb gekozen voor het laatste.

In elk geval is het dus -zoals vertalingen wel eens de indruk wekken- geen activiteit van God in het verleden, maar iets dat voor de ogen van Paulus (en ons) gebeurt: *de terechtbrengende gerechtigheid van God onthult zich in ieder die vertrouwen stelt, eerst in de Jood, maar ook in ieder mens uit de heidenvolkeren.*

De betekenis van de uitdrukking 'uit vertrouwen tot vertrouwen' moet uit de verdere inhoud van de brief duidelijk worden. We zullen er verderop in het kommentaar (vooral vanaf Romeinen 9:30 en verder) meer zicht op krijgen.

Romeinen 1: 18-25

*Want de straffende toorn van de HERE
is zich aan het onthullen
vanuit de hemel
over alle goddeloosheid en onrechtvaardigheid van mensen,
die de waarheid door middel van onrecht onderdrukken (18).
Immers, wat men van de HERE kan weten
is bij hen bekend,
want de HERE heeft het hen bekend gemaakt (19).
Want wat van Hem onzichtbaar is kan,
vanaf de schepping van de wereld,
aan Zijn daden (in de geschiedenis van Israel met name!)
met het verstand worden doorzien,
zowel Zijn eeuwige kracht als goddelijkheid.
Daardoor zijn zij niet meer te verontschuldigen (20).
Hoewel zij weten wie de HERE is,
hebben ze Hem immers niet
als God verheerlijkt of gedankt.
Maar zij werden in hun overleggingen
aan ijdele gedachten overgegeven
en hun onverstandige hart werd verduisterd (21).
Terwijl zij beweerden wijs te zijn werden zij dwazen (22)
en zij ruilden de heerlijkheid van de onsterfelijke God in
voor de gedaante van het beeld van een sterfelijk mens
en van vogels en van viervoetigen en van kruipende dieren (23).*

*Daarom gaf de HERE hen over
aan de verlangens van hun harten
bestaande uit de onzedelijkheid
van het onderling onteren van hun lichamen (24).
Zij ruilden de waarheid van de HERE in voor leugen
en aanbaden en dienden het schepsel
boven de Schepper,
gezegend zij Hij tot in eeuwigheid.
Amen (25).*

Zoals we daarnet hoorden dat de terechtbrengende gerechtigheid zich onthult *in* mensen, die hun vertrouwen op God en Zijn daden stellen, zo horen we nu dat zich tegelijkertijd ook straf/toorn des HEREN onthult *over* alle goddeloosheid *van* mensen. Hoewel -zo lijkt Paulus' gedachtengang- al sinds Adam en zeker sinds Abraham duidelijk is wie God is, namelijk de HERE alleen, de God van Israel, hebben toch de volkeren zich in al die tweeduizend jaar -en langer- niet laten gezeggen.

De toorn van de HERE over hen lijkt nu daarin tot uiting te komen, dat de HERE hen heeft overgeleverd aan hun eigen ijdele gedachten, zodat hun hele leven ijdel/leeg wordt. Let wel: we horen niets van een eeuwig oordeel. Maar voor Paulus, als rechtgeaarde Jood, is dit al verschrikkelijk, dat een mens niet meer weet van oorsprong, zin en doel in zijn leven. Die mens weet zijn plaats niet meer tegenover God en tegenover de ander. Hij leeft letterlijk onverantwoordelijk: zijn leven is geen antwoord meer op het Woord van God.

Romeinen 1: 26-32

Deze gedachte wordt in dit gedeelte door Paulus nog verder uitgewerkt. De goddeloosheden die hij noemt, kenmerken hem temeer als een man die zijn bestaan in Israel heeft: het zijn allemaal overtredingen van de "Tien Woorden", het zijn overtredingen jegens de Torah en dus jegens de HERE (vers 28 en 32).

Romeinen 2: 1-11

Impliciet betekenden de voorgaande woorden dat Joden de HERE wél als God vereren. Zij leven ten dage van Paulus al eeuwen met de Torah, zij maken onderscheid tussen goed en verkeerd, wel en niet verantwoord leven. Zo onderscheidt Israel zich van de andere volkeren, voortdurend beoordelend wat wel en wat niet 'kosher' is.

Het is of Paulus nu echter direkt probeert te voorkomen dat hiermee de indruk gewekt zou worden dat de Joden daarmee boven alle kritiek verheven zouden zijn. Zo'n houding van Joden zou misplaatst zijn. Temeer waar Paulus -zo merken we ook verder in deze brief- er nogal eens mee te maken heeft dat Israel meent zich qualitate qua boven de heidenvolkeren meent te kunnen verheffen. Hun 'oordelend' leven

over wat goed en verkeerd is kan gemakkelijk ontaarden in een *veroordelend* leven over 'allen die de Torah niet kennen'.

Maar oordelen over anderen zou een "misverstand zijn over wat het voor Israel betekent geroepen te zijn tot een 'licht' voor 'hen die in het duister zijn'. Niet *door* Israel maar *aan* Israel zullen de heidenvolkeren in dit opzicht leren, en daarom is het criterium waaraan speciaal Israel onderworpen is: of het zelf als voorbeeld *doet*, wat het leert, of dat tussen wat God eist en wat zij doen een kloof ontstaat" (Marquardt). Waar die kloof ontstaat legt Paulus direkt de vinger. De mens die *zó* leeft, moet niet denken dat hij zelf het oordeel van God zal ontgaan (Rom. 2:3). Want God oordeelt onpartijdig.

Intussen maakt Paulus heel duidelijk waar het om gaat:

Om onze werken (2:6), om goed doen (2:7), het goede te werken (2:10). Daarna zal God ieder mens oordelen, te beginnen met de Jood, maar ook de Griek.

Romeinen 2: 12-24

Paulus diept de verhouding tussen 'Jood en Griek' nog verder uit.

Tot op het moment dat Paulus schrijft leefden de heidenvolkeren *zonder* de Torah. De Joden echter leven *met* de Torah. Maar waar het omgaat, stelt Paulus opnieuw, is of mensen 'daders van de Torah' zijn geweest.

Alleen de *daders* zullen gerechtvaardigd worden (2:13).

Dat roept de vraag op: maar hoe konden en kunnen dan de *heidenvolkeren*, die de Torah niet hadden of hebben, gerechtvaardigd worden? Want als je de Torah niet kent, hoe kun je hem dan doen?

Op die vraag geeft Paulus een bijzonder antwoord. Hij stelt dat heidenen, levend zonder de Torah, elkaar met hun geweten -niet noodzakelijkerwijs, maar het is mogelijk- tot 'een wet' kunnen zijn. Zo doen ze dan toch wat de Torah voorschrijft en zullen ze als 'daders van de Torah' gerechtvaardigd worden (2:14-16).

Daarentegen zou het -maar eveneens niet noodzakelijkerwijs, maar het is mogelijk- bij *Joden* precies andersom kunnen gaan.

Zij *kénnen* de Torah.

En wat dat betekent, daarover laat Paulus geen twijfel bestaan! De woorden van vers 17-20 moeten niet ironisch gelezen worden, maar geven precies aan wat het betekent om Israel te zijn temidden van de volkeren der aarde: steunend op de Torah, en roemend in God, Zijn wil kennend, onderscheidend waarop het aankomt (vgl. 2:1-11), enzovoort, enzovoort, want zij bezitten in de Torah 'de belichaming van de kennis en de waarheid'. Zo is het voor Paulus, ook na Christus, nog steeds!

Maar als zij nu, hoewel zij de Torah kennen, daar zelf niet naar leven?

En Paulus zegt *dát* ze er op dat moment ook niet naar leven: 'De NAAM wordt ontheiligd door de volkeren', omdat de Jood niet echt als Jood leeft.

Romeinen 2: 25-29

De woorden van Paulus in het voorgaande gedeelte zijn ten diepste een oproep aan Israel zijn roeping waar te maken.

Want, zegt Paulus, het heeft betekenis om besneden, dus Jood, te zijn (2:25)!

Maar als Israel niet naar de Torah leeft, kunnen *on*besnedenen, niet-Joden, die wél de eisen van de Torah in acht nemen, de besnedenen vóórgaan en zelfs oordelen.

Het 'bezit van letter en besnijdenis' is een voorrecht en roeping, maar mag niet leiden tot valse eigendunk.

De ware besnijdenis zit niet aan de buitenkant of in 'de letter', maar zit in het hart en is naar de geest (vgl. Deut. 30:6).

Wanneer daarom een niet-Jood naar de geest de Torah houdt, dan wordt hem de besnijdenis 'toegerekend', alsof ook hij een Jood is.

Romeinen 3: 1-8

Het wordt ons in deze brief inmiddels duidelijk dat 'Jood zijn' ook ná Christus geen gepasseerd station is. Veeleer is het andersom.

Wanneer heidenvolkeren de Torah houden, worden zij 'besneden' genoemd, of zelfs 'Jood', waarmee geheel verwezen wordt naar de inhoud die deze woorden hebben gekregen en ook houden in het kader van de geschiedenis van Israel.

Mochten we hieraan twijfelen, dan helpt Paulus ons in Romeinen 3 gelijk uit de droom: het 'voorrecht' van de Jood en het 'nut van de besnijdenis' is *velerlei, in elk opzicht*.

Het belangrijkste is volgens Paulus wel dat 'de woorden des HEREN' hen zijn toevertrouwd.

En al is het zo dat Paulus moet konstateren dat vele Joden op dat moment ontrouw zijn, dat doet de trouw ('pistis!') van de HERE nog niet teniet. Volstrekt niet zelfs (3:3)!! Zij blijven dus Zijn verbondsvolk, zij houden hun roeping, voor nu en heel de toekomst! *Israel is des HEREN*. Hun geloof of ongeloof, ontrouw of vertrouwen, lijken daarbij niet eens ter zake.

Dat roept een spanning op:

- enerzijds blijft waar, zegt Paulus, de betrouwbaarheid en waarachtigheid van de HERE; *Hij laat Zijn volk nooit meer los*;

- anderzijds blijken wij iedere keer weer onrechtvaardig en onbetrouwbaar, laten God wel los. Paulus gaat hier ineens over op de 'wij-vorm'. Hij trekt het zich aan dat zijn volk, Israel, zo onder de maat blijft, en weet zich één met hen.

Tegelijk lijkt het zo alsof het er inderdaad niet toe doet hoe Israel leeft. Al leven zij onrechtvaardig, God laat Zijn volk toch niet los.

Kun je dan als Jood maar raak zondigen?

Paulus ontkent dat direkt, maar laat deze spanning deels nog even liggen. In de uitleg van het komende gedeelte gaan wij er al wat nader op in, maar Paulus zal er vooral later -in hoofdstuk 7 en met name 9 t/m 11- nog veel dieper op ingaan. Daar werkt hij hier al naar toe. Maar eerst moet hij nog andere dingen scherper stellen.

Romeinen 3: 9-20 en over 'de eerstgeborene zijn'

Paulus pakt de draad van hoofdstuk 1 en 2 weer op: Jood en Griek.

Hoewel er onderscheid tussen hen blijkt te zijn in de manier waarop zij zondigen -Joden zondigen *onder* de Torah, heidenvolkeren zondigen *zonder* de Torah- staan beiden schuldig voor God.

Ja, het is zelfs zo, *dat door het feit dat Joden, ondanks het bezit van de Torah, niet leven naar Gods wil, de hele wereld strafwaardig wordt voor God (3:19).*

Om dat te begrijpen wil ik hier alvast ingaan op de betekenis van het begrip 'de eerstgeborene'.

Het gaat hier om de door en door bijbelse gedachte, dat Israel de *eerstgeborene* is van alle volkeren.

En het leven van de eerstgeborene telt tegelijk als het leven van alle anderen. Ik herinner hierbij aan Genesis 5. Daar begint deze eerstgeboortelij en vanaf daar wordt hij in het verdere van de Bijbel steeds verder uitgewerkt.

In Genesis 5 worden alléén de namen van de eerstgeborenen vermeld, en het hele leven van de daar genoemden blijkt -hoe oud ze ook worden- alleen om 'de eerstgeborene' te draaien. Maar *in* die namen van de eerstgeborenen zijn ook *alle anderen*, wier namen niet klinken, begrepen. ***Een deel van de mensheid staat voor het geheel (pars pro toto: een deel voor het geheel).***

Dat betekent niet dat het leven van al die anderen niet telt, of dat zij niet verantwoordelijk worden gehouden voor hun daden, maar de eerstgeborene heeft een *extra verantwoordelijkheid*.

In het verhaal van Noach (een eerstgeborene!), en in de roeping van Abraham (een eerstgeborene!), wordt vervolgens steeds duidelijker wat het betekent om de eerstgeborene te zijn:

- bij Noach: vanwege en in een eerstgeborene is er *leven* voor de wereld door de dood heen.

- bij Abraham: een eerstgeborene is een *gezegende*. Dat wil niet zeggen dat hij beter is dan de anderen, maar God kiest hem, om via deze eerstgeborene Zijn Zegen naar de aarde te laten vloeien.

In het spoor van de eerstgeborene is er dus *leven en Zegen*. En hoezeer het hierbij inderdaad gaat om een *keuze van God*, en niet om de kwaliteit van de eerstgeborene zelf, blijkt bijvoorbeeld uit de geschiedenissen van Ismael en Izaäk, en Ezau en Jakob; niet de eerstgeborenen naar 'natuurrecht' tellen daar als eerstgeborenen, maar de door God gekozenen, die zijn de gezegenden.

Het blijkt vervolgens voor de 'broers en zussen' van de -door God gekozen- eerstgeborene vaak moeilijk om dit goed te verstaan. Heel vaak menen zij door God 'buitengesloten' te zijn, zien zij de eerstgeborene als 'beter' en zichzelf als 'minder', hetgeen aanleiding is tot jaloezie en haat (Ismael, Ezau).

Datzelfde geldt ook in het groot voor de broers en zussen van Israel: de volkeren der aarde. Het eerstgeboorterecht van Israel blijkt vaak te steken. De volkeren kijken naar Israel alsof het bestaan alleen al van dit bijzondere volk henzelf kwalificeert als 'minder', hetgeen tot veel uitbarstingen van haat heeft geleid, of tot het verwijt dat Israel zo 'arrogant' overkomt. Maar dat komt dan meer door een misverstaan van de volkeren, dan dat dat komt door Israel zelf.

Waar het om gaat is juist *dat niemand buitengesloten wordt!* Integendeel. In de verkiezing van de eerstgeborene gaat het God juist om heel de wereld, alle volkeren. Via de eerstgeborene vloeit Gods zegen naar allen! Mits die volkeren dat tenminste verstaan en de bijzondere taak van de eerstgeborene biddend en zegenend ondersteunen. Dan zullen ze ook zelf gezegend worden, naar het woord van God: "Ik zal zegenen wie u zegenen, maar vervloeken wie u vervloekt".

Zo leeft de eerstgeborene met een bijzondere taak in deze wereld. Ook zijns ondanks! Want hij is de eerstgeborene ook al zou hij dat niet eens willen, of al zou hij die verantwoordelijkheid niet korrekt invullen. Zo leeft Israel onder de volkeren.

En omdat nu deze eerstgeborene 'pars pro toto' leeft, het 'deel staat voor het geheel', is ook in zijn leven heel geconcentreerd te zien wat voor heel de mensheid geldt:

- in de eerstgeborene is te zien wat er met ons allen aan de hand is: zonde en schuld
- in de eerstgeborene is ook te zien en te horen wat en wie aan het leven van ons allen inhoud geeft: de HERE en Zijn woord
- in de eerstgeborene is ook te zien dat leven en bevrijding door de HERE geschonken worden aan de mensheid, maar het gaat door de diepste diepten, door de dood heen.

We kunnen nu begrijpen waarom Paulus zegt dat *in* de eerstgeborene -die onder de Torah leeft, maar die de Torah niet houdt- wij *allemaal* strafwaardig zijn geworden voor God (3:19). Het deel representeert het geheel.

En ik ben er hier uitvoerig op ingegaan omdat dit thema van 'de eerstgeborene' ook in het verdere van de Romeinenbrief een heel belangrijke rol blijkt te spelen.

In vers 20 trekt Paulus nog eens de konklusie uit zijn hele betoog: het zit niet in de buitenkant, maar het gaat om de geest.

Want geen mens zal door God gerechtvaardigd worden vanwege het uitvoeren van de 'werken der wet' (bedoeld zijn de specifieke Joodse opdrachten van de Torah, de zg. mitswot; zie het commentaar bij Rom. 3:27-31). De Torah leert ons juist dat wij allen schuldig voor God staan en alleen het leven hebben in Zijn vergevend, verzoenend handelen.

Romeinen 3: 21-26

*Maar nu is
 apart van de Torah
 terechtbrengende gerechtigheid van God geopenbaard,
 hoewel onder 'de wet en de profeten' betuigd (21),
 en wel: terechtbrengende gerechtigheid van God
 via het gestelde vertrouwen van Christus
 voor allen die hun vertrouwen stellen.
 (Dia pisteoos Christou
 eis pantas tous pisteuontas)
 Want er is geen onderscheid (22).
 Want allen hebben gezondigd
 en komen niet toe aan het eren van de HERE (23),
 terwijl zij gratis gerechtvaardigd worden
 door Zijn genade
 via de verlossing die in Christus Jezus is (24).
 Hem heeft de HERE aangesteld als een verzoeningsmiddel
 via het stellen van vertrouwen in zijn bloed,*

- *ten bewijze van Zijn terechbrengende gerechtigheid in het ongestraft laten van de zonden die vroeger hebben plaatsgevonden onder de lankmoedigheid des HEREN (25),*
  - *ten bewijze van Zijn terechbrengende gerechtigheid op dit huidige, bijzondere moment in de tijd (kairos), teneinde daarmee*
    - a) Zelf rechtvaardig te zijn, en*
    - b) hem te rechtvaardigen,*
- die leeft uit het vertrouwen dat Jezus gesteld heeft (26).*

Na de hele uitleg, vanaf 1:18 tot 3:20, waarin Paulus heeft duidelijk gemaakt dat 'heel de wereld strafwaardig' is voor God, keert hij nu terug naar de grote woorden van 1:16,17. Hier klopt het hart van zijn verblijdende boodschap. Hier gaat het hem allemaal om, en dit is wat hij Jood en Griek wil verkondigen: de terechbrengende gerechtigheid van God, die in de 'kairos' (het beslissende moment) van de tijd geschiedt. God wordt Zelf 'dader van de Torah'! Naast de Torah, maar niet los van de Tenach (!), de 'wet en de profeten' -want daarin was het aangekondigd-, heeft God Zijn reddend handelen geopenbaard in Jezus Christus. Hij Zelf brengt de wereld terecht. Eerst de Jood, maar ook de Griek.

Hij doet dat door Jezus Christus, die door God is 'aangesteld' als verzoenmiddel. Dat ligt dichtbij het 'aanwijzen' van Jezus dat we ook al in Rom. 1:4 hoorden.

We realiseren ons bij deze woorden: het ligt en lag nooit in de macht van mensen om zich met God te verzoenen. Het is geen kwestie van een soort rekensom: ik geef de HERE een offer, en daarom zal Hij zich nu met mij verzoenen. Dan zouden wij zelf met onze (offer)daden de verzoening teweegbrengen.

Het tegendeel is het geval. God Zelf bepaalt op grond waarvan Hij Zich met mensen wil verzoenen. Ten tijde van de tabernakel en tempel had Hij daarvoor offers *aangewezen*, die Hij dan, als een totaal vrije daad van genade van Zijn kant, zou *aanvaarden*. Zodra mensen echter menen dat zo'n offer hun *eigen daad* is, waardoor de verzoening tot stand komt, wordt godsdienst in wezen blasfemie, Godslastering. De HERE haat(te) zulke offers. Men beseft de genadedaad van God niet meer (bijv. Jes. 1:11v.).

Het is en blijft dus geheel en al een zaak van God Zelf *dat* Hij en *hoe* Hij Zich met mensen verzoent. Dat wordt nooit een rekensom (een richting die de Heidelberger Catechismus wel op gaat in Zondag 1-7).

Paulus nu gelooft dat Jezus, *blijkens zijn opstanding uit de doden (1:4)*, als een verzoeningsmiddel door God is aangewezen.

Hoe en waarom de rechtvaardiging om Jezus' wil geschiedt formuleert Paulus op verschillende manieren. De rechtvaardiging geschiedt:

- a) vanwege het gestelde vertrouwen *van* Jezus (3:22 en 26). De gangbare vertalingen vertrouwen/geloof *in* Jezus zijn onjuist. (Dan zou Paulus een dativus -eventueel met 'en'- of een constructie met 'peri' plus genitivus hebben gebruikt. Maar hier kan alleen sprake zijn van een genitivus subiectivus: het gestelde vertrouwen van Jezus zelf). De basis van de rechtvaardiging is dus niet óns gestelde vertrouwen, maar het gestelde vertrouwen van Jezus, dat wil dus zeggen:

zijn leven met God en met de Torah, met hart, woord én daad. De inhoud van vers 22 komt zo heel dicht bij 1:17 "uit (gesteld/verkregen) vertrouwen tot (gesteld/verkregen) vertrouwen".

b) gratis

c) door Zijn genade

d) via de verlossing die in Jezus Christus is

e) via het stellen van vertrouwen 'in zijn bloed'

f) aan wie leeft uit het vertrouwen dat Jezus gesteld heeft.

Het heeft er alle schijn van dat het leven en sterven van Jezus door God gratis wordt toegerekend aan heel de mensheid, eerst de Jood en ook de Griek. Wat Jezus gedaan heeft rekt God als voor en door allen gedaan, dat wil zeggen, opnieuw dat door en door bijbelse *pars pro toto*, waar we in het vorige gedeelte (Rom.3: 9-20) bij stilstonden.

Nog iets scherper gesteld: binnen het eerstgeboren volk Israel is Jezus *dé eerstgeborene*, en geldt zijn gesteld vertrouwen allereerst voor heel Israel. Eerst de Jood! (Vergelijk ook Matt.1:21).

Daarnaast en vervolgens geldt Jezus' gestelde vertrouwen voor ieder mens. Vanuit het hart van het eerstelingschap van Israel vloeit dus Zegen naar alle volkeren; mits zij, de volkeren, die 'eersteling' dan ook zegenen! Immers "Ik zal zegenen wie u zegenen ....".

Vervolgens benadrukt Paulus wat God hiermee aantoont, bewijst.

God bewijst zo namelijk dat Zijn terechtbrengende gerechtigheid de volkomen en waarachtige bron is van alle heil. Immers:

a) Laat niemand denken, dat hij in het verleden gespaard werd omdat hij zo rechtvaardig leefde.

De HERE heeft alle zonden slechts in lankmoedigheid verdragen, en liet ze 'ongestraft' omdat Hij de mensen terecht wilde brengen door Zijn gerechtigheid. Men leefde dus altijd al van Zijn trouw en Zijn heilsplan.

b) Omdat niemand Gods terechtbrengende gerechtigheid in eigen leven echt spiegelde (want men leefde wel *onder* de Torah maar niet geheel en al *naar* de Torah), moest God Zelf Zijn gerechtigheid wel, *naast en apart van de Torah*, tonen! En dat doet Hij dus in deze 'kairos', dit bijzondere moment in de wereldgeschiedenis, door het gestelde vertrouwen van Jezus tot openbaring van Zijn terechtbrengende gerechtigheid te maken.

Daarmee brengt Hij Zichzelf 'te-recht' op de plaats die Hem toekomt in de verbondsgeschiedenis: betrouwbaar, reddend, elk door Hem gesproken woord vervullend.

En daarmee brengt Hij Zijn volk en de mensheid 'te-recht' op de plaats die zij in de verbondsgeschiedenis mogen innemen: kinderen/zonen van Hem; om Jezus' wil eveneens betrouwbaar, reddend, en levend in eenheid van woord en daad.

Romeinen 3: 27-31

Waar blijft het roemen dan?

Het is uitgesloten.

Door welke Torah?

Door die van de opdrachten?

Neen,

maar door de Torah van het gesteld/verkregen vertrouwen (27).

Want naar ons oordeel

wordt een mens gerechtvaardigd
 door gesteld/verkrege(n) vertrouwen,
 apart van de opdrachten van de Torah (28).
 Of zou de *HERE* alleen van de Joden zijn,
 niet ook van de heidenvolkeren?
 Ja, ook van de heidenvolkeren (29).
 Aangezien de *HERE* één is,
 die de besnedenen rechtvaardigt
 uit (ek) het gestelde vertrouwen
 en de onbesnedenen rechtvaardigt
 via (dia) het gestelde vertrouwen (30).
 Stellen wij dan de Torah buiten werking
 via (dia) het gestelde vertrouwen?
 Zeer zeker niet,
 maar wij verheffen de Torah juist (31)!

Alle roem van mensen is dus uitgesloten. Niemand is rechtvaardig uit zichzelf, ieder wordt gerechtvaardigd door het vertrouwen dat Jezus gesteld heeft. Uit genade wordt ons dat toegerekend.

Dus wordt niemand uit de 'opdrachten' rechtvaardig. En met die 'opdrachten' bedoelt Paulus de specifiek Joodse plichten die bij het leven onder de Torah horen, de zogenaamde mitswot; denk aan besnijdenis, spijswetten enzovoort. Als die een mens zouden rechtvaardigen dan zouden dus alleen Joden gerechtvaardigd kunnen worden (3:20,29; vgl. ook 4:14) omdat zij met al die specifieke plichten leven en zullen leven. Maar ook hún rechtvaardiging vindt tenslotte -hoezeer zij ook geroepen worden om de plichten van de Torah in praktijk te blijven brengen- *niet* plaats op grond van de uitvoering van hun plichten, maar op grond van het gestelde vertrouwen, dat bij de uitvoering van die plichten hoort en er zelfs de kern van uitmaakt.

Het grootste gebod is en blijft: *het liefhebben*, van God en de naaste, dat is het ware doen van de Torah.

In wezen zijn dit geen nieuwe dingen. Ze zijn in de Torah al lang bekend gemaakt.

Maar in Jezus Christus krijgen ze hun spits als nooit tevoren. Hij *vervult de Torah*, dat wil zeggen: meer dan ooit wordt in Hem zichtbaar hoe een leven met de Torah is bedoeld. Zo wordt de Torah dus niet ontkracht, maar juist -als nooit tevoren- opgericht, verheven (3:31)! Zo heeft een ieder te leven.

En zo kan iedereen gerechtvaardigd worden:

- de Jood op grond van wat in de kern van zijn volk door Jezus aan vertrouwen is gesteld (waardoor Israel nu meer dan ooit 'de eerstgeborene' is en Gods Zegen naar alle volkeren vloeit);
- de niet-Jood door Jezus te zegenen, dus te leven van en uit het door Jezus gestelde vertrouwen (zonder dat hij alle mitswot, opdrachten van de Torah, zou moeten verrichten, zoals de Joden).

We konstateren ondertussen, dat Paulus in deze brief -die zo vaak is uitgelegd als één waarin tot uiting komt dat Joden 'er óók bij mogen horen', juist precies tegenovergesteld- zich enorm inspant om duidelijk te maken dat het volstrekt in lijn met de Torah is dat *ook heidenvolkeren* tenvolle in

het heil van de HERE mogen delen! En dat zonder dat zij, zoals de Joden, aan de 'handelingen der Torah' hoeven te voldoen.

Eén van die meest opvallende handelingen der Torah, waardoor de Joden zich van de andere volkeren onderscheiden, is altijd weer *de besnijdenis*. Juist ten aanzien van deze handeling in het bijzonder wil Paulus nu proberen nog duidelijker te maken dat niet 'de opdrachten van de Torah' de basis van de rechtvaardiging zijn, maar -en altijd!- gesteld/verkrege[n] vertrouwen de basis van de rechtvaardiging was en is, ook in Israel zelf.

P.S. Ik ga de eerstvolgende hoofdstukken nu wat sneller door, niet omdat ze niet schitterend zijn en geen woorden zouden bevatten om bij te leven, maar omdat het ons in dit verband blijft gaan om de rode draad: Eerst de Jood en ook de Griek.

Romeinen 4

Paulus vraagt aandacht voor wat er gebeurt in de wortel van Israel, bij de roeping van Abraham. Is Abraham gerechtvaardigd op grond van opdrachten van de Torah, bijvoorbeeld op grond van het feit dat hij *besneden* was?

Nee, betoogt Paulus, Abraham stelde zijn vertrouwen op God, en dat nog vóór hij besneden werd. En op grond van dat gestelde vertrouwen werd hij gerechtvaardigd. Met andere woorden: de kern van het bestaan van heel Israel wordt gevormd door de genade Gods, en door verkrege[n] en gesteld vertrouwen.

Dat moet Joden toch overtuigen dat ook heidenvolkeren erbij mogen horen, op grond van genade en door verkrege[n] en gesteld vertrouwen!

En zo is Abraham een 'vader van vele volkeren', namelijk van allen die hun vertrouwen stellen.

Vervolgens spitst Paulus het vertrouwen van Abraham nog verrassend toe.

Waarop Abraham namelijk vertrouwde, zegt Paulus, is: 'de opstanding der doden'. Hij heeft immers zijn vertrouwen op God gesteld dat de HERE nog een kind zou kunnen verwekken uit hem en Sarah. Dat was leven uit 'de verstorvenen'.

Dit vertrouwen in 'de opstanding der doden' werd Abraham gerekend tot gerechtigheid. En zo, konkludeert Paulus, zal het ook ons worden toegerekend, die ons vertrouwen stellen op diezelfde God, Die uit de doden opwekt.

Dus: zoals Abraham gerechtvaardigd werd door het vertrouwen dat hij stelde op God en op de kracht van de opstanding, zo worden ook wij allen gerechtvaardigd door het vertrouwen dat wij stellen op God en op de kracht van de opstanding (die wij hebben leren kennen in Jezus Christus).

Romeinen 5: 1-11

Dit is voor Paulus een reden temeer om, met alle kinderen van Abraham, te roemen in God, die ons op grond van het gestelde vertrouwen van Jezus Christus rechtvaardigt.

Romeinen 5: 12-21

Van Abraham maakt Paulus de stap naar Adam. Enerzijds om aan te geven dat het heil in Christus Jezus voor alle mensen is bedoeld (Adam betekent: mens(heid)). Anderzijds om uitbundig aan te geven hoe groot de genade is, die in Christus aan de zondige Adam wordt betoond.

Opmerkelijk is dat vervolgens de rol van Mozes wordt genoemd, dat wil zeggen: de komst van de Torah in het leven van de mensheid (vers 20). Paulus geeft aan dat sinds de komst van de Torah de zonde der mensheid nog duidelijker werd, omdat die Torah als een soort 'rechercheur' van de zonde werkt. Liever gezegd: met de komst van de Torah werd de mensheid pas echt *verantwoordelijk* gesteld voor zijn daden. Vanaf de komst van de Torah wordt de mens als het ware volwassen. *Adam wordt bar mitswah!*

Maar pas zo, verantwoordelijk gehouden voor zijn daden, staan zijn zonden echt tussen God en hem in.

Daarmee roept de Torah om de komst van hem, die werkelijk voluit en verantwoord mens/Adam zal zijn, *pars pro toto!* Niet in tegenstelling tot de Torah (zoals de kerk zo vaak gezegd heeft) maar ter vervulling van die Torah.

Hij is ook gekomen, zegt Paulus, en de genade in Hem getoond is zo groot dat, met terugwerkende en vooruitwerkende kracht, alle zonde, op grond van zijn gesteld vertrouwen wordt verzoend.

Romeinen 6

In dit hoofdstuk laat Paulus zien wat het betekent dat Jezus voor ons de weg door de dood heen gegaan is. Hij heeft zich totaal gegeven in een leven dat gehecht was aan de Torah. Zijn opwekking uit de doden door de majesteit van de Vader heeft Hem aangewezen als dé eerstgeborene, die *pars pro toto* (nogmaals: het deel staat voor het geheel) voor allen staat. Hij staat in onze plaats. En wie op deze plaatsbekleding, dit *pars pro toto*, vertrouwt, richt zijn leven definitief op dit hart van Israel, en hart van de geschiedenis, op Jezus Christus. De aanklacht van de Torah treft hem dan niet meer. Hij leeft onder de 'genade-regering' van Christus, dat wil zeggen: in Christus leeft hij nu verzoend met God echt als een verantwoordelijk mens; zoals de Torah in wezen bedoelde: in totale dienst aan God en Gods terechtbrengende gerechtigheid.

Let wel: het gaat dus nog steeds en altijd om een leven met de Torah *metterdaad*.

Romeinen 7: 1-6

Paulus richt zich weer bijzonder tot de Joden, "ik spreek tot wie de Torah kennen" (vers 1). Hij begrijpt heel goed waar hun wantrouwen ten opzichte van zijn verblijvende boodschap

vandaan komt. Voor hun gevoel lijkt Paulus de hele Torah onderuit te halen.

Paulus probeert nog eens helder te maken dat het tegendeel het geval is, zij het ook dat de Torah wel in ander licht komt te staan.

Wij moeten daar niet gering van denken. Voor Joden is de Torah hetzelfde als wat voor een christen Christus Jezus is. En welke christen wil en durft *Hem* in een ander licht te laten staan?

Paulus sluit aan bij het bekende beeld van Israel als bruid des HEREN. Israel is aan God verbonden zoals een gehuwde vrouw aan haar man. De Torah speelt daarbij de rol van het 'kontrakt'. Door die Torah is Israel aan 'haar man' verbonden.

Maar die Torah houdt Israel eigenlijk 'gevangen' (vers 6). Dat klinkt negatief, en zo bedoelt Paulus het ook. Want het 'huwelijk' is als het ware hangen en wurgen geworden. Niet voor niets waarschuwen de profeten Israel voor 'echtbreuk'. Want het 'vlees is zwak' en talloze 'zondige hartstochten' worden geprikkeld. Maar het 'kontrakt', de Torah, staat het eventuele leven met een ander in de weg.

Wat Paulus nu betoogt is, dat Israel *wel* vrij is om een nieuwe relatie aan te gaan. Want door de kruisdood van Christus is het oude kontrakt verbroken ("gij zijt dood voor de Torah door het lichaam van Christus"; vers 4). Hierdoor kan Israel vrijmoedig het 'eigendom worden van een ander, namelijk van Hem, die uit de doden opgewekt is'.

Het merkwaardige van deze gedachtengang is, dat hierdoor het 'huwelijk' van Israel met God niet eens ongedaan gemaakt wordt, maar dat het juist in en door Christus wordt vernieuwd. De Torah is geen knellende band meer, maar juist een Torah die leeft als nooit tevoren, maar nu in de 'nieuwe staat van de geest' en niet in de 'oude staat van de letter' (vers 6). Zodat Israel als nooit tevoren Gode vrucht kan dragen (vers 4).

In Christus zijn *bestaan* en *roeping* van Israel niet meer met elkaar in strijd, maar weer identiek met elkaar, zoals ze -naar Gods oorspronkelijke bedoeling- juist in Israel ook behoren te zijn.

Romeinen 7:7-26

In dit gedeelte schildert Paulus de bovengenoemde 'gevangenschap' met levendige en bevindelijke bewoordingen.

Hij gaat over in de ik-vorm. Enerzijds geeft dat opnieuw zijn betrokkenheid aan: hij weet, als Jood, aan den lijve wat de Torah betekent. Anderzijds is zijn 'ik' duidelijk meer dan persoonlijk; in het 'ik' spreekt hij kollektief namens allen, eerst voor de Jood, maar ook voor de Griek.

Heel stellig wil Paulus laten merken dat er in elk geval niets mis is met de Torah! Niet de Torah bewerkt immers de dood, maar de zonde, die juist door de Torah wordt blootgelegd. De Torah zelf is en blijft heilig (vers 12) en geestelijk (vers 14), en ook het gebod (de 'Tien Woorden') is en blijft heilig en rechtvaardig en goed (vers 14). En naar de inwendige mens 'verlustigt hij zich in de Torah van God' (vers 22). Maar door zijn eigen zonde werkt de Torah, het 'kontrakt', als een gevangenis.

Maar uit die gevangenis is hij bevrijd!

'Dank aan de HERE, via Jezus Christus, onze Kurios!'

Romeinen 8

In dit schitterende hoofdstuk zingt Paulus van de vrijheid waarin we als kinderen Gods mogen staan. Door de Geest van God geleid worden wij allen 'zonen van God' (vers 14), onder welke Jezus zelf 'de *eerstgeborene* is onder vele broeders' (vers 29). Hem zullen wij gelijkvormig worden.

Niet dat dit bevrijde leven nu plaats heeft in een verlost bestaan. Lijden en vergankelijkheid is er alom en de schepping zelf verkeert als in barensood. Maar door de HERE, die ons in Christus zo uitnemend liefheeft, zijn wij meer dan overwinnaars, en zien wij vol hoop uit naar de volledige openbaarwording van de zonen Gods.

Romeinen 9: 1-5

*De waarheid spreek ik
in Christus,
ik lieg niet*

-mijn geweten getuigt mee met mij door de Heilige Geest- (1):

er is grote smart bij mij

en ik heb een voortdurend hartzeer (2).

Want ik wenste persoonlijk wel vervloekt te zijn,

weg van de Messias,

ten behoeve van mijn broeders,

mijn bloedverwanten (3).

Zij zijn Israëlieten,

van hen: de aanneming tot kinderen

en de heerlijkheid

en de verbonden

en de wetgeving

en de dienst aan God

en de beloften (4)

van hen: de vaders en

uit hen: de Messias, naar het lichaam (sarka).

De boven alles verheven HERE

zij gezegend tot in alle eeuwigheid.

Amen (5).

Paulus heeft -evenals ooit Mozes (Ex.32:32)- alles voor zijn volk over. God mag hem uit Zijn boek delgen, als daardoor zijn broeders de Messias zouden aannemen. En ook al kan deze wens - evenals bij Mozes- niet worden gerealiseerd, het onderstreept hoezeer het Paulus ernst is met wat hij nu zegt.

Ik onderstreep nog, dat alles wat hier over Israel (de 'brede' naam van het volk wordt hier gebruikt, Israëlieten) wordt gezegd *in de tegenwoordige tijd* staat. Ook na de komst van Christus *is en blijft Israel dit*.

Romeinen 9: 6-9

*Maar het is niet zo
 dat het Woord van God schipbreuk heeft geleden.
 Echter niet allen die uit Israel zijn zijn "Israel" (6).
 Want ook is het niet zo
 dat alle kinderen zaad van Abraham zijn,
 maar: "In Izaäk zal voor u zaad **geroepen** worden" (7).
 Dat wil zeggen:
 het zijn niet de kinderen naar het vlees
 die kinderen des HEREN zijn.
 Maar de kinderen der belofte,
 die worden als "zaad" beschouwd (8).
 Want dit woord is er één van belofte:
 "Op die tijd zal ik komen en aan Sarah zal een zoon zijn" (9).*

Het Woord van God blijft staan. En dus blijft daarmee staan dat *heel Israel volk van God is*.
 Wat Paulus nu echter probeert uit te leggen is, dat er *binnen* Israel altijd ontrouw is geweest. Niet
 allen -of lang niet allen- hebben zich ook als "Israel" gedragen. Er is altijd het ongehoorzame
 deel. Zij verstaan hun *roeping* niet, of leven er niet naar.

Romeinen 9: 10-13

*En niet alleen dit.
 Maar daar is ook Rebekka,
 die uit één bevrucht is,
 onze vader Izaäk (10).
 Want toen zij nog niet geboren waren
 en geen goed of kwaad gedaan hadden
 -opdat het plan des HEREN zou blijven berusten op verkiezing,
 niet wegens daden, maar wegens Hem die **roept**-
 werd tot haar gezegd (11):
 "De oudere zal de jongere dienen" (12),
 zoals geschreven is:
 "Jakob heb Ik liefgehad
 maar Ezau heb Ik gehaat" (13).*

Het is, betoogt Paulus, zelfs nog ingewikkelder.

Binnen Israel zelf heeft God Zelf ook nog een onderscheid gemaakt. Hij Zelf kiest en roept de eerstgeborene. Niemand is qualitate qua 'eersteling'. Maar wie het is, is het alleen door God die hem als zodanig geroepen heeft.

Daarmee wordt onderstreept, dat tenslotte niet de natuurrechten of ook de daden van mensen hen hun plaats geven voor God, maar alleen God Zelf, die hen hun plaats geeft. Jakob heeft Hij liefgehad, nog voordat hij geboren was en enig goed of kwaad gedaan had. Ezau heeft Hij 'gehaat', eveneens nog voordat hij geboren was en enig goed of kwaad gedaan had.

Tussen haakjes: het mag bekend worden verondersteld dat het woord 'haten' in het Hebreeuws niet zo sterk bedoeld hoeft te zijn als wij het soms maken. Het betekent ook: op de tweede plaats zetten.

En wat we bij deze woorden zeker niet moeten vergeten: het verhaal van Jakob en Ezau is geen verhaal van verkiezing en verwerping, maar een verhaal waarin het er tenslotte om gaat dat deze beiden zich met elkaar zullen *verzoeenen!* (Gen. 32 en 33)

Romeinen 9: 14-18

Wat zullen wij dan zeggen?

Toch niet dat er onrechtvaardigheid is bij de HERE (14)?

Zeker niet!

Want tot Mozes zegt Hij:

*"Ik zal genadig zijn wie Ik genadig ben
en Ik zal mij ontfermen over wie Ik mij ontferm" (15).*

Zo is het dus geen kwestie

van wie genegen is of van wie loopt,

maar van de HERE,

die genadig is (16).

Want de Schrift zegt tegen de Farao:

"Voor dit doel heb Ik u verwekt,

opdat Ik in u mijn macht betone

en opdat mijn Naam

over de hele aarde bekend gemaakt zou worden" (17).

Zo is Hij dus genadig wie Hij wil

en verhardt wie Hij wil (18).

Het lijkt onrechtvaardig dat de HERE God op een dergelijke manier met mensen omgaat. Het maakt niet meer uit of 'iemand genegen is' dan wel of 'iemand loopt'. God ontfermt zich over wie Hij wil. En een ander 'verhardt' Hij. Maar om ook hem nog op die manier in Zijn geschiedenis met mensen tot Zijn dienst te laten zijn (zie ook het kommentaar bij Rom. 11:32).

Met andere woorden, gelet op de redenering van Paulus:

Ook het ongehoorzame deel van Israël heeft in feite geen keus. Het is God Zelf die zo met hen

handelt!

Romeinen 9: 19-21

*U zult mij dan zeggen:
 "Wat verwijt Hij (ons) dan?
 Want wie zou Zijn besluit kunnen weerstaan (19)?"
 O mens, wie bent u
 om een weerwoord te hebben tegen de HERE?
 "Het maaksel zal toch niet tegen de Maker zeggen:
 waarom hebt U mij zo gemaakt (20)?" (Jes.45: 9)
 Of heeft de pottenbakker geen beschikking over de klei
 om uit dezelfde massa
 het ene vat te maken tot voorwerp van waarde
 en het andere zonder waarde (21)?*

We kunnen ons het weerwoord van vers 19 goed voorstellen. Maar Paulus legt ons het zwijgen op door ons onze plaats te wijzen.

Wie zijn wij tegenover de 'Maker', die heel de wereldgeschiedenis overziet?

Bovendien volgt nu een verrassende gevolgtrekking:

Romeinen 9: 22-26

*En als nu de HERE,
 om de straf te tonen
 en Zijn macht bekend te maken,
 met veel geduld het voorwerp van de straf
 -bereid voor ondergang-
 heeft verdragen (22),
 echter
 opdat Hij bekend zou maken
 de rijkdom van Zijn heerlijkheid
 aan de voorwerpen van genade
 -welke Hij voorbereid heeft voor heerlijkheid- (23)?*

*En zó heeft Hij óns **geroepen**,
 niet alleen uit de Joden
 maar ook uit de heidenvolkeren (24).
 Zoals Hij bij Hosea zegt:
 "Ik zal niet-mijn-volk **roepen**
 mijn-volk*

*en de niet-geliefde
geliefde (25).
En het zal geschieden
ter plaatse waar tot hen gezegd was:
gij zijt Mijn volk niet,
daar zullen zij **geroepen** worden
zonen van de levende God (26).*

Deze gevolgtrekking is zonder meer verbluffend.
De ongehoorzaamheid van een deel van Israel wordt voorgesteld als een bewuste daad van God.
Zo gaan de Schriften in vervulling.
En -dat was immers punt van vergelijking- zoals dus ooit de Farao door God gebruikt werd om
Zijn Naam groot te maken, zo wordt (het ongehoorzame deel van) Israel nu gebruikt om Zijn
Naam groot te maken, namelijk opdat de heidenvolkeren geroepen zouden worden "zonen van de
levende God". *Ook het ongehoorzame deel van Israel staat zo dus -paradoxaal- in dienst van
God.*

Intussen blijft er binnen Israel altijd een 'rest' die de roeping wel verstaat:

Romeinen 9: 27-29

*Jesaja echter roept uit
ten aanzien van Israel:
"Ook al was het getal der kinderen Israels
als het zand der zee
(slechts) de rest zal bewaard blijven (27);
want wat Hij gesproken heeft
zal Adonai 1) doen op aarde
volledig en snel" (28).
En zoals Jesaja tevoren gezegd had:
"Indien Adonai Zebaoth ons geen zaad had overgelaten
als Sodom zouden wij geworden zijn
en aan Gomorra gelijk gemaakt" (29).*

1) Adonai = aanspreekvorm van God, meestal weergegeven met 'Here'.

In deze woorden accentueert Paulus twee dingen tegelijk:

a) Er is altijd een rest in Israel die de roeping wel verstaat. God Zelf zorgt dat die rest er altijd is.
b) Die rest *is tot redding van het geheel*. Daarbij worden we door Paulus herinnerd aan het verhaal
van Abraham, die pleitte voor Sodom en Gomorra. Al waren er maar *tien rechtvaardigen*, dan
zouden Sodom en Gomorra behouden zijn gebleven.

De konklusie is duidelijk: Israel wordt nooit als Sodom en Gomorra, want de HERE zorgt dat er
altijd een rest van rechtvaardigen is, waardoor allen worden behouden (het 'pars pro toto'-

principe)!

Romeinen 9: 30-33

*Wat zullen wij dan zeggen?
 Dat heidenvolkeren,
 die de terechbrengende gerechtigheid
 niet probeerden te verkrijgen,
 de terechbrengende gerechtigheid
 verkregen hebben.
 Namelijk de terechbrengende gerechtigheid
 uit verkregen vertrouwen (30).
 Maar Israel,
 dat de Torah van de terechbrengende gerechtigheid
 (wel) probeerde te verkrijgen,
 kwam niet vóór (de heidenvolkeren) aan de Torah toe (31).
 Waardoor?
 Omdat zij niet vanuit verkregen vertrouwen,
 veeleer zo mogelijk vanuit de opdrachten
 (van de Torah hebben geleefd).
 Zij hebben zich gestoten
 aan de steen des aanstoets (32),
 zoals geschreven is:
 "Zie, Ik leg in Sion
 een steen van aanstoot
 en een rots van ergernis,
 en wie op hem zijn vertrouwen stelt
 zal niet beschaamd worden" (33).*

Paulus trekt een voorlopige konklusie, en we herkennen op de achtergrond zijn kernwoorden van Rom.1: 16,17.

De trouw van God, zijn genadige toewending, is altijd de basis geweest van Israels identiteit: het (van God) *verkregen vertrouwen*. De terechbrengende gerechtigheid is en blijft een *geschonken* gerechtigheid.

Op het moment echter dat Gods terechbrengende gerechtigheid in het gesteld vertrouwen van de Messias wordt onthuld, en terwijl de heidenvolkeren aan deze 'rots' hechten, is het schrijnende dat een groot deel van Israel zich aan Hem ergert.

Dat de rechtvaardigheid al sinds Abraham op grond van gesteld vertrouwen wordt *toegerekend*, en niet op grond van werken, werd door velen in Israel niet meer verstaan. Door de eigen positie, het leven met de Torah -met name betreffende besnijdenis, spijswetten en vastendagen, die het *etnisch* onderscheid tussen Israel en de volkeren benadrukken- op een oneigenlijke manier te versterken, missen zij nu precies de pointe van de terechbrengende gerechtigheid waarom het God altijd is gegaan: Israel leeft niet voor zichzelf, maar is juist afgezonderd/heilig volk om de

heidenvolkeren tot de eer van God te brengen.

In de kairos van de tijd signaleert Paulus dat die heidenvolkeren nu inderdaad de HERE als God gaan eren, terwijl Israel 'aan deze Torah (nog) niet toekomt'. Want Israel wil op de 'rots', die deze eer aan God onder alle heidenvolkeren tot stand brengt, zijn vertrouwen niet stellen.

Tegelijk vernamen we dat Israel *juist in deze weigering om vertrouwen te stellen op Jezus* God nog dient in Zijn geschiedenis met de wereld.

Romeinen 10: 1-11

*Broeders,
het verlangen van mijn hart
en mijn gebed tot de HERE
is wel ten behoeve van hen
tot bewaring (1).
Want ik ben getuige voor hen
dat zij ijver voor God hebben,
maar niet overeenkomstig nauwkeurige kennis (2).
Want, terwijl zij
de terechtbrengende gerechtigheid des HEREN
niet bemerken
en de eigen (gerechtigheid) zoeken te bevestigen,
hebben zij zich niet onderworpen
aan de terechtbrengende gerechtigheid des HEREN (3).*

*Immers: de climax van de Torah
is Christus
tot terechtbrengende gerechtigheid
voor een ieder die zijn vertrouwen stelt (4).
Want Mozes schrijft
dat de mens
die de terechtbrengende gerechtigheid van de Torah doet
bij haar zal leven (5).
En (-in aansluiting hierop-)
de terechtbrengende gerechtigheid
uit verkregen/gesteld vertrouwen
spreekt aldus:
"Zeg niet in uw hart 'wie zal opklimmen naar de hemel'
-dat wil zeggen: om Christus naar beneden te voeren (6)-
of 'wie zal in het dodenrijk afdalen'
-dat wil zeggen: om Christus uit de doden op te voeren (7)-".
Maar wat zegt zij?
"De dabar 1) is nabij u
in uw mond*

*en in uw hart",
 dat wil zeggen:
de dabar van het gesteld vertrouwen
 dat wij prediken (8).
 Want wanneer u belijdt 'met uw mond'
 de Kurios Jezus
 en vertrouwen stelt 'met uw hart'
 dat de HERE Hem heeft opgewekt uit de doden
 zult u bewaard blijven (9).
 Want 'met het hart'
 stelt men vertrouwen aangaande de terechtbrengende gerechtigheid
 en 'met de mond'
 wordt een belijdenis uitgesproken aangaande de bewaring (10).
 Immers de Schrift zegt:
 "Ieder die op hem zijn vertrouwen stelt
 zal niet beschaamd worden" (11). (Vgl.9:33)*

1) dabar = het Woord van God in al zijn (daad)kracht
 (vergelijk voor dit gedeelte Deut. 30:11 en volgende)

Christus wordt door Paulus het doel of de vervulling der Torah genoemd; climax, hebben we vertaald. We hebben al begrepen dat dat de Torah niet buiten werking stelt, maar de Torah juist verheft, opricht. De waarheid van de Torah staat meer dan ooit in Christus te stralen voor Jood en Griek. Wie in navolging van Christus wil leven kan niet beter doen dan de Torah te bestuderen en daarnaar te leven.

Het gaat niet aan, zoals in traditionele exegese nog al eens gebeurt, om Christus en Mozes, Evangelie en Wet, tegen elkaar uit te spelen. Integendeel, zij vullen elkaar aan, zij liggen in elkaars verlengde. De terechtbrengende gerechtigheid op grond van gesteld vertrouwen *zegt geen andere dingen dan er in de Torah staan*. Daarom moet vers 6 ook niet ingezet/vertaald worden met een 'Maar'. Dat zou ook nergens op slaan, want vervolgens wordt ook ten aanzien van deze 'gerechtigheid uit het geloof' de Torah geciteerd, namelijk Deut. 30: 11 en volgende: over levensstijl!

Het gaat er echter om met de Torah te leven, zoals Paulus al eerder niet moe was te melden, niet (alleen) als uiterlijke plichtpleging, maar van binnenuit, met mond en hart. "Vlak voor u ligt de weg ten leven", een leven naar de Torah.

Die Torah spreekt sinds de dagen van Mozes al over 'leven uit de dood' en 'dat het Koninkrijk komt'. Dat is de 'dabar' van God, zijn heilbrengend woord en daad voor mensen. In Christus, als doel en vervulling van de Torah, wordt en is dat niet anders.

Jood en Griek dienen in Christus dezelfde HERE.

Romeinen 10: 12-21

*Want er is geen scheiding tussen Jood en Griek.
 Want Dezelfde is Adonai over allen,*

die rijk is voor allen die Hem aanroepen (12),
 "want ieder die de NAAM van Adonai aanroept
 zal bewaard blijven" (13).
 Hoe dan zullen zij aanroepen
 ten opzichte van wie zij geen vertrouwen hebben gesteld?
 En hoe zullen zij vertrouwen stellen (op iemand)
 van wie zij niet hebben gehoord?
 En hoe zullen zij horen
 zonder iemand die predikt (14)?
 En hoe zullen zij prediken
 als zij niet gezonden zijn?
 Zoals geschreven is:
 "Hoe lieflijk zijn de voeten
 van hen die de verblijdende boodschap prediken
 van het goede (15)?"

(Hoe lieflijk zijn op de bergen
 de voeten van de vreugdebode,
 die vrede aankondigt,
 die goede boodschap brengt,
 die heil verkondigt,
 die tot Sion spreekt:
 Uw God is Koning."

Jes. 52:7)

Maar niet allen werden gehoorzaam aan de verblijdende boodschap.
 Want Jesaja zegt:
 "Adonai,
 wie heeft zijn vertrouwen gesteld
 op wat hij van ons gehoord heeft (16)?"
 Zo is dan het gestelde vertrouwen
 het gevolg van het horen (van de verblijdende boodschap),
 en het horen (van de verblijdende boodschap)
 (geschiedt) via de dabar van Christus (17).

Maar, zeg ik,
 hoorden zij dan niet?
 Integendeel.
 "Over heel de aarde is hun geluid uitgegaan
 en hun debariem 1) tot de grenzen
 van de bewoonde wereld (18)".
 Maar, zeg ik,
 verstond Israel dan niet?
 Ten eerste
 zegt Mozes:

"Ik(zelf) zal u tot jaloersheid wekken

jegens wat niet een volk is.

Ik zal u tot toorn verwekken

jegens een onwetend volk (19)".

Vervolgens

durft Jesaja te stellen:

"Ik ben gevonden

door wie Mij niet zoeken,

Ik ben openbaar geworden

voor wie naar Mij niet vragen (20)".

Tenslotte

zegt hij/Hij in de richting van Israel:

"De hele dag strek Ik mijn handen uit

in de richting van een volk

dat ongehoorzaam

en ongezeglijk is (21)".

1) debariem = meervoud van dabar

Israel heeft (in zijn algemeenheid) geen vertrouwen gesteld op de 'rots', Jezus.

Maar, zo onderstreept Paulus, dat betekent niet dat het met Israel 'voorbij' is, integendeel: met de Schriftgedeelten die Paulus citeert *bevestigt* hij juist Gods verkiezende gang met Israel door de geschiedenis heen. Gods Woord gaat in en aan Israel in vervulling. Wat met Israel gebeurt is opzet! "Ik(zelf) zal u tot jaloersheid wekken jegens wat niet een volk is".

Tegelijk blijft staan: Israel zou het wel kunnen weten, en eveneens vertrouwen kunnen stellen. Het 'geluid' van de verblijdende boodschap betreffende Jezus Christus is immers over de hele wereld uitgegaan.

Toch ontstaat er nu voor Paulus een geweldig probleem.

Voor Paulus is Jezus de Messias. Hij heeft de Torah vervuld. Hij is dé Rechtvaardige. Aan wie op Hem vertrouwen stelt wordt zijn rechtvaardigheid toegerekend. In Hem realiseert zich Gods terechtbrengende gerechtigheid in Israel en via Israel in heel de wereld. *Eerst de Jood*, en via de Jood *ook de Griek*.

Maar als Israel zelf nu geen vertrouwen in Hem stelt???

Dan zou Gods terechtbrengende gerechtigheid zich dus *niet* in Israel realiseren?? En dan zou Israel zelf dus *niet* te-recht-komen?

Dan zou Israel zelf dus nu alsnog buiten Gods 'trouw' vallen??

Dat kan niet waar zijn, en is in tegenspraak met de hele redenering van Paulus: Gods roeping is onherroepelijk en stond en staat los van 'of iemand genegen is of dat iemand loopt'.

Bovendien: als God *Israel* zou loslaten, dan hangt ook de *hele* verblijdende boodschap in de lucht.

Want als zijn dabar tenslotte *Israel* al niet redt, hoe zouden dan ooit de *volkeren* wel worden gered?

Scherper gesteld: als de trouw van God -i.c. de terechtbrengende gerechtigheid die verkondigd wordt in de verblijdende boodschap van Jezus de Messias- zich niet dóórzet in en aan Israel, dan

is het hele Evangelie van Jezus Christus blijkbaar *geen Evangelie*, en dan is Paulus een vals apostel.

Dat is voor deze apostel, met zijn sterke roepingsbesef, echter een onmogelijkheid.

Ergo: op één of andere manier moet de terechtbrengende gerechtigheid van God zich toch ook in Israël manifesteren en realiseren.

Romeinen 11: 1-10

Ik vraag dan:

de HERE heeft zijn volk toch niet verworpen?

Zeer zeker niet.

Want ook ik ben een Israëliet,

uit het zaad van Abraham,

de stam Benjamin (1).

De HERE heeft zijn volk,

dat Hij vooruit kende,

niet verworpen.

Of weet u niet

wat de Schrift zegt bij Elia

als hij de HERE aanspreekt tegen Israel (2)?

"Adonai,

zij hebben uw profeten gedood,

uw altaren verwoest,

en ik alleen ben achtergelaten

en zij zoeken mijn leven (3)".

Maar wat zegt de Godsspraak tot hem?

"Ik heb Mijzelf zeventuizend mensen overgelaten,

die de knie niet voor Baäl hebben gebogen (4)".

Zo is nu ook in de huidige tijd

een overblijfsel ontstaan

overeenkomstig de genadige verkiezing (5).

Maar als die uit genade is,

is die niet meer wegens de werken.

Want anders is de genade geen genade meer (6).

Wat dan?

Wat Israel zeer heeft gezocht

dat heeft het niet verkregen.

Maar het uitverkoren deel heeft het verkregen.

En de overigen zijn verhard (7),

zoals geschreven is:

"de HERE heeft hen een geest van diepe slaap gegeven,

ogen, opdat zij niet zien,

en oren, opdat zij niet oren,

tot op deze dag (8)".
 En David zegt:
 "Laat hun tafel worden
 tot een strik en tot een val
 en tot een ergernis en tot een vergelding
 voor hen (9),
 laten hun ogen verduisterd worden
 opdat zij niet zien,
 en krom hun rug bij voortduur (10)".

Paulus onderstreept in dit gedeelte de al eerder vermelde 'rest-gedachte' (hoofdstuk 9). Maar hier werkt hij deze gedachte verder uit.
 En wat met de 'overigen' (vers 7) gebeurt, berust op een handelen van God Zelf, waardoor de Schrift aan hen in vervulling gaat.

Romeinen 11: 11-31

Ik vraag dan,
 zij zijn toch niet gestruikeld
 met de bedoeling dat zij zullen vallen?
 Zeer zeker niet.
 Evenwel,
 door hun misstap
 (is) het behoud voor de heidenvolkeren,
 om hen **tot jaloersheid te wekken** (11).
 Als nu hun misstap
 rijkdom van de wereld
 en hun tekortschieten
 rijkdom van de heidenvolkeren
 (betekent),
 voor hoeveel meer hun volheid (12)?!

En ik zeg aan u, de heidenvolkeren:
 voor zover ik dan inderdaad
 de apostel van de heidenvolkeren ben
 prijs ik mijn bediening (13),
 in de hoop dat ik mijn vlees
tot jaloersheid zal wekken
 en enigen van hen zal bewaren (14).
 Want als hun verwerpen (van de Messias)
 verzoening van de wereld
 (teweegbrengt),

*wat zal dan hun aannemen (van de Messias)
(anders teweegbrengen)
dan dat de doden tot leven komen (15)?*

*En immers als 'de eersteling' heilig is
(dan) ook het deeg.
En als de wortel heilig is
(dan) ook de takken (16).*

*Maar als sommige van de takken zijn afgebroken
en jij, die een wilde olijftak bent
bij hen bent geënt
en mede deel gekregen hebt aan de wortel
waaruit de olijfbloom zijn sap ontvangt (17),
schep dan niet op tegen de takken.
En als je opschept:
niet jij draagt de wortel
maar de wortel jou (18)!
Je zult dan zeggen:
Takken zijn afgebroken
opdat ik geënt werd (19).
Oké,
zij zijn afgebroken door hun ongeloof,
maar jij bent bevestigd door geloofsvertrouwen.
Wees niet hoogmoedig, maar vrees (20)!
Want als de HERE
de takken overeenkomstig de natuur
niet heeft gespaard
zal Hij ook jou niet sparen (21).*

*Bedenk de goedertierenheid
en de gestrengheid van God:
ten opzichte van hen die gevallen zijn
weliswaar gestrengheid,
maar ten opzichte van jou
goedertierenheid van God,
wanneer je tenminste volhardt
in de goedertierenheid,
anders zal Hij ook jou afbreken (22).
En ook zij zullen,
wanneer zij niet in het ongeloof volharden,
(in de stam) geënt worden.
Want de HERE is machtig
om hen weer (in de stam) te enten (23).
Want als jij bent afgebroken van de wilde olijfbloom*

*waartoe je overeenkomstig je natuur behoorde,
en tegen je natuur geënt bent in de goede olijfboom,
hoeveel te meer zullen zij worden geënt
op hun eigen olijfboom
waartoe zij naar hun natuur behoren (24).*

*Want ik wil niet, broeders,
dat u onwetend bent van dit geheimenis
-om u te bewaren voor eigen-wijsheid-:
er is een verharding
voor een deel over Israel gekomen
totdat de volheid van de heidenvolkeren binnengaat (25).
En op deze manier zal heel Israel gered worden,
zoals geschreven is:
"Uit Sion zal de bevrijder komen;
Hij zal de goddeloosheden van Jakob afwenden (26).
En dit zal voor hen Mijn verbond zijn
wanneer Ik hun zonden wegneem (27)".*

(Maar als Verlosser komt Hij voor Sion
en voor wie zich in Jakob van overtreding bekeren,
luit het woord des HEREN.
En wat Mij aangaat,
dit is Mijn verbond met hen,
zegt de HERE.
Mijn Geest, die op u is,
en Mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb,
zullen niet wijken uit uw mond
noch uit de mond van uw kroost,
noch uit de mond van het kroost van uw kroost,
zegt de HERE,
van nu aan tot in eeuwigheid.

Jes. 59: 20,21)

*Weliswaar zijn zij
aangaande de verblijdende boodschap
vijanden jegens u,
maar aangaande de verkiezing
zijn zij geliefden wegens de vaderen (28).
Want onherroepelijk
zijn de genadegaven
en de **roeping**
des HEREN (29).*

Want zoals ú eens ongehoorzaam was aan de HERE

*en nu **barmhartigheid** hebt gekregen
door de ongehoorzaamheid van hén (30),
zo zijn ook zij nu ongehoorzaam geweest
voor úw **barmhartigheid**,
opdat ook zij heden (!) **barmhartigheid** krijgen (31).*

Israel is zeker niet gevallen, laat staan door God verworpen.

Voor zover in deze tekst al van een verwerpen sprake is, dan een verwerpen waarvan Israel zelf het onderwerp is (evenals in vers 12). En dat betreft dan hun verwerpen van de terechtbrengende gerechtigheid in Christus, hun weigering op Hem hun vertrouwen te stellen.

Hun struikelen is door God echter gebruikt om de heidenvolkeren te bereiken! Deze gedachte, die in hoofdstuk 9 al post vatte, wordt nu echter scherp naar die heidenvolkeren toegewend. Paulus spreekt hen direkt aan. Zij, de heidenvolkeren, moeten goed weten dat het heil naar hen toekomt *langs de weg die God met Israel gaat!*

En als het huidige handelen van God met Zijn volk al zoveel rijkdom voor de wereld betekent, wat staat ons dan nog wel niet allemaal te wachten!

Want beslist komt ook de tijd van het 'aannemen' en van de 'volheid' van Israel. Als die 'volheid' wordt bereikt, dan zal ook de 'volheid der heidenvolkeren binnengaan'.

Waar zullen die heidenvolkeren binnengaan? Vanzelfsprekend in Jeruzalem. Daarnaar zullen de heidenvolkeren optrekken 'te dien dage' (vergelijk Zacharia 14, over de volkeren die optrekken naar Israel om het Loofhuttenfeest te vieren).

Zo staat Israel aan het begin en aan het einde van Gods geschiedenis met de volkeren. Die volkeren komen geen moment in plaats van Israel. Israel wordt niet vervangen, door wie ook. Israel gaat ook niet op in de volkeren. Hoezeer ook één in God, het onderscheid tussen Israel en de volkeren blijft. Uiteindelijk zullen de vertrouwenden uit de volkeren 'te dien dage' opgaan *in* en opgaan *naar* Jeruzalem.

Gelet op die volkeren voorziet Paulus nu grote problemen.

Hij vreest dat zij het Joodse volk zullen willen verdringen, of erop neer zullen zien. Terwijl het heil juist bij dit volk vandaan komt, en het, vertrouwend of niet, het eerstgeboren volk is en blijft. In zijn geheel! Immers, als 'de eersteling' heilig is (Abraham, de vaders) dan ook het geheel. Als de wortel heilig is, dan ook de takken. Israel in zijn geheel is een heilig volk. Eventueel nog toegespitst: als Jezus heilig is -als dé Eersteling van zijn volk- dan ook heel Israel; Hij is krachtens zijn geboorte (zie de verwekkingsgeschiedenis in Mattheüs 1) en opstanding hún 'pars pro toto'.

Paulus gaat zelfs over in de jij-vorm om die volkeren nog scherper toe te spreken. Denk erom hoe het komt dat je ook kind van Abraham mag heten. Als je meent daarover te kunnen opscheppen: niet jij draagt de wortel, maar de wortel draagt jou! Vernietig Israel, en je vernietigt tenslotte jezelf! Je bent maar geënt tussen jou in feite wezensvreemde takken, omdat enige natuurlijke takken zijn afgehouden. Wees dus niet hoogmoedig, maar vrees. Anders zul je zelf binnen de kortste keren afgehouden worden.

En wat betreft de 'verblindheid' van Israel: deze wordt door Paulus voorgesteld als een daad van God. De heidenvolkeren hebben dat vol vrees en ontzag te laten staan. Het is een raadsel waarmee ze moeten leven. Een geheimenis, waar alleen God Zelf ten diepste in kan zien.

Het enige wat Paulus voor zichzelf te doen ziet en hoopt, is, dat hij *enigen tot jaloersheid zal wekken* om hen te bewaren; opdat ze in het voor hen bestemde heil ook gaan stáán.

Als mee door Paulus' toedoen de heidenvolkeren nu eens zo gaan leven, dat in hun levensstijl de HERE wordt geëerd en geprezen! En als dat nu eens ogen van sommigen in Israel zou openen, waardoor ze tot de 'bewaarden' gaan horen.

'Enigen' jaloers maken, zegt Paulus. Dat is iets anders dan 'bekeren'. Ook iets anders dan 'zending bedrijven'. Maar het raakt aan Paulus' geloof dat er toch in alle tijden een 'rest' bewaard moet blijven -enigen!-, waardoor het geheel wordt bewaard. Als zijn werk onder de volkeren daartoe mag bijdragen, is hij al gelukkig. Want zo werkt hij dan mee aan de bewaring van *heel* Israel. En Israel leeft toch van de 'bewaring'; Psalm 121!

Want zó is het -en Paulus deelt het mee als een geheimenis, een eschatologisch gebeuren, iets dat geschieden zal 'te dien dage'-: tenslotte zal, als de Verlosser voor Sion komt, *heel* Israel bewaard blijven. Niet omdat 'iemand genegen was' of omdat 'iemand liep'. Maar op grond van Gods goedertierenheid alleen, op grond van Gods *barmhartigheid*. Want 'de genadegaven en de roeping des HEREN zijn onherroepelijk'. Zij zijn de geliefden, wegens de wortel, de vadersen!

Romeinen 11: 32

Want de HERE heeft hen allen ingesloten in ongehoorzaamheid opdat Hij hen allen barmhartig zou zijn.

In deze laatste konklusie(s) draait alles alleen nog om Gods barmhartigheden. De woorden 'dat Hij genadig is die Hij wil en dat Hij verhardt die Hij wil' komen helemaal te staan in het kader van Zijn terechtbrengende gerechtigheid. De HERE doet Zijn machtige daden, los van 'of iemand genegen is of dat iemand loopt'.

Daarbij blijkt 'verkiezing' niet te betekenen dat de 'verkorene' (Jakob, Israel) gevrijwaard zou zijn voor Gods oordelen! Maar ook andersom: 'verhard/verblind worden' (Ismael, Ezau, Farao, een deel van Israel) betekent niet dat er voor de 'verharde' nooit meer barmhartigheid kan volgen! De terechtbrengende gerechtigheid Gods blijkt tenslotte barmhartigheid te zijn! Hij streeft naar verzoening en naar een ver-één-de mensheid.

Dit ontslaat de mens echter nergens van eigen verantwoordelijkheid en doet ook niets af van de oproep vertrouwen te stellen, met hart en mond, woord en daad. Integendeel, hoe anders zou de gerechtigheid zich op aarde realiseren? Die realiseert zich immers in mensen? Maar de bron van alles is de trouw van God; wij leven uit verkregen vertrouwen.

Zo zijn we na deze laatste tekst, die niet eens meer over geloof en vertrouwen van Jood of Griek spreekt, maar alleen nog over God en Zijn trouw -die *allen* in ongehoorzaamheid besluit om *allen* barmhartig te zijn- weer terug bij het begin, de kern van het hele thema dat Paulus heeft ontvouwd (dat we nu nog iets toegespitster vertalen):

"Want ik schaam mij niet voor de verblijdende boodschap.

Want Kracht van God is het

tot behoud

voor een ieder die vertrouwen stelt;
 voor de Jood wel in de eerste plaats
 (maar) ook voor de Griek.
 Want de terechtbrengende gerechtigheid van God
 onthult zich telkens in (elk van) deze,
 uit verkregen vertrouwen (van God)
 tot gesteld vertrouwen (van Jood en Griek),
 zoals geschreven is:
 'De rechtvaardige zal van Zijn trouw leven!'

Romeinen 11: 33-36; 12: 1

O diepte van rijkdom
 en van wijsheid
 en van kennis
 van God.
 Hoe onnaspeurlijk zijn Zijn oordelen
 en ondoorgroendelijk Zijn wegen (33).
 "Want wie kent de Geest van Adonai?
 Of wie is Zijn raadsman geweest (34)?
 Of wie heeft Hem eerst (iets) gegeven
 en Hij zou hem terug moeten betalen (35)?" (Jes. 40: 13)
 Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen.
 Hem zij de heerlijkheid
 tot in eeuwigheid.
 Amen (36).

Ik roep u daarom op,
 broeders,
 wegens de **barmhartigheden** des HEREN,
 uw lichamen te stellen
 tot een offerande
 levend
 heilig
 welgevallig aan de HERE,
 uw sprekend dienstbetoon (1)!

Vanuit de lofprijzing gaat Paulus direkt door naar de ethiek: hoe wij als heidenvolkeren moeten handelen. Maar die oproep van 12:1 tot dienstbetoon, pal achter hoofdstuk 11, wordt op deze manier, vanuit de **barmhartigheden** des HEREN, wel in een heel speciaal licht gezet! Wat Paulus al over zichzelf gezegd heeft (11:14), uit de Schriften geciteerd (10:19), en aan de heidenvolkeren heeft voorgehouden (11:11b), lijkt nu mee de *basis* te worden voor de *heidenchristelijke levensstijl* (niet de verkondiging): *enigen uit Israel tot jaloersheid te wekken*. Omdat

dit volk, als eersteling en laatsteling, teken is van Gods barmhartigheid in deze wereld. En zonder de voortgang van het bestaan van heel Israel en zonder 'een rest' die het geheel vertegenwoordigt, is er voor heel de wereld geen toekomst.

Zo gaat het dus zelfs in de ethiek nog om *eerst de Jood en dan de Griek*. Omdat van het heil van Israel ook het onze afhangt! Hun 'volheid' moet ingaan!

Zal Israel in het leven van de heidenvolkeren zien dat zij de NAAM heiligen?

Romeinen 12

De ethiek wordt door Paulus nu op een bijzondere manier geladen. Heidenvolkeren hoeven niet de 'opdrachten van de Torah' op zich

te nemen. Maar wel wordt de geestelijke inhoud van die opdrachten door Paulus naar de heidenvolkeren toe vertaald in een *manier van leven* (hoofdstuk 12 - 15:7). De heilzame spijswetten, de besnijdenis, de offers en de vasten, zij worden voor de heidenvolkeren door hem vertaald in een oproep om hun hele leven een 'offer' te laten zijn, hun hele leven een eredienst, hun hele leven heilig, hun hele leven 'besneden'.

Zo moet hun leven één dienstbetoon aan God worden. Een leven dat spreekt van het weten van Gods barmhartigheid in Israel ten behoeve van alle volken. Een leven dat Joden tot de konklusie moet brengen: daar wordt bij de heidenvolkeren iets groots gedaan; daar wordt -weliswaar niet in de vorm van onze mitswot, maar wel naar de geest- de Eeuwige, onze HERE God, gediend en gezegend!

De raadgevingen van Paulus betreffen deels het leven onderling in de gemeente (leven als leden van één lichaam), deels hoe de gemeente zich in de wereld heeft op te stellen ('zegt, en vervloekt niet').

Romeinen 13

De oproep de overheid te gehoorzamen beweegt zich in dezelfde lijn als in de Petrusbrief: een dienen 'om des Heren wil'. Dat geeft impliciet -maar helaas lang niet altijd verstaan!- ook de grenzen aan: 'belasting aan wie belasting' toekomt, maar ook 'eerbetoon aan wie eer toekomt' (met God voorop!).

Paulus vraagt ook de gemeente de Torah te vervullen. Alleen op een heel specifieke manier. *Alle geboden* -'welk ander gebod er ook zij' (vers 9)- worden samengevat in dit woord: 'Wie de ander liefheeft, die heeft de Torah vervuld'.

En dat alles met het oog op de naderende, door Paulus spoedig verwachte, 'dag'.

Romeinen 14 en 15: 1-4

Binnen de gemeente is geen ruimte om over elkaar te oordelen. Want wie oordeelt stelt zich boven de ander en treedt dus op als zijn 'heer'.

Maar om 'heer' over de ander te worden kent Paulus maar één weg, namelijk de ander liefhebben tot de dood, en zo de 'heer'schappij over hem kopen met je eigen bloed. Zo kent Paulus er echter maar één: Christus. Hij is aangesteld als 'heer', Kurios, over alles en allen. En Hij maakt uit of een ander, met wat hij meent te moeten doen of meent te moeten laten, zal 'staan of vallen'. Maar hij zal staan (vers 4)!

Zo is het enig criterium volgens Paulus in heel onze ethiek of wij met wat wij doen, of juist niet doen, God kunnen danken.

De verschillen in levensstijl zullen er binnen de gemeente altijd wel blijven. Of dat nu om bijzondere vastendagen gaat of om spijswetten, zoals in de gemeente van Rome kennelijk de discussie onder Joodse invloed woedt, of om andere regels. Maar: aanvaardt elkander om des Heren wil!

Romeinen 15: 5-13

*De HERE nu der volharding
en der vertroosting
geve u eensgezind te zijn
met elkaar
onder Christus Jezus (5),
opdat u eendrachtig
uit één mond
moge verheerlijken
de HERE en Vader
van onze Kurios Jezus Christus (6).
Daarom,
neemt elkaar aan
zoals ook de Messias
ons aangenomen heeft
tot heerlijkheid van de HERE (7).
Want ik beweer
dat Christus optreedt
als 'dienaar van de besnijdenis'
ten bewijze van de waarachtigheid van God;
- om de beloften van de vaders
in vervulling te laten gaan (8),
- en om de heidenvolkeren te brengen
tot het verheerlijken van de HERE
vanwege **barmhartigheid**,
zoals geschreven is:*

*"Daarom zal ik U belijden temidden van de heidenvolkeren
en Uw Naam psalmzingen (9)"*

(Ps. 18:50)

en verder zegt (de Schrift):

*"Verheugt u, heidenvolkeren, samen met (om?) Zijn volk (10)"
(Deut.32:43)*

en verder:

*"Looft, alle heidenvolkeren, de HERE,
en prijst Hem, alle natiën (11)"*

(Ps. 117:1)

en verder zegt Jesaja:

*"Komen zal de wortel van Isai,
en die zal staan om de heidenvolkeren te regeren;
op deze zullen de heidenvolkeren hopen (12)"*

(Jes. 11:1 en 10)

*De HERE nu der hope vervulle u
met louter vreugde en vrede
in het stellen van uw vertrouwen,
om u overvloedig te doen zijn
in de hoop
in de kracht
van de Heilige Geest (13).*

Paulus gaat zijn brief afronden.

Eerst sluit hij nog aan op het thema dat in hoofdstuk 14 aan de orde was: het aannemen van elkaar. Laten de gemeenteleden eensgezind zijn, omdat ze samen leven onder de ene 'heer', Kurios, Jezus Christus. Zo zal het leven van de gemeente tot eer van de HERE en Vader van Jezus Christus zijn.

Vervolgens onderstreept hij nog eens wie Jezus Christus voor hem is: degene die ons allen heeft aangenomen, en dat tot eer en prijs van God Zelf. Want in wat Christus doet (tegenwoordige tijd!) als 'dienaar van de besnijdenis' wordt de waarachtigheid en betrouwbaarheid van de HERE en Zijn woord gedemonstreerd.

We proberen die woorden nog wat scherper voor ogen te krijgen. Hoe wordt de waarachtigheid van God gedemonstreerd?

Doordat Jezus optreedt als de dienaar (diaken) van Israel, en als zodanig de Schriften vervult!
Hoe dient Hij Israel dan?

a) Hij waarborgt de vervulling van de beloften die aan de vaders zijn gedaan. Dat is Jezus' betekenis direkt voor Israel zelf.

b) Hij bereikt dat de heidenvolkeren Gods Naam gaan verheerlijken wegens Gods barmhartigheid. Dat is Jezus' betekenis voor Israel in de rol die dit volk heeft onder de volkeren.

In *beide* betekenissen dient Jezus zijn volk, en vervult de Schriften.

Uit de Schrift-teksten die Paulus dan citeert, blijkt nog preciezer waaraan hij denkt:

- dat in en vanuit Israel de Naam des HEREN onder de heidenvolkeren wordt geprezen

- dat de heidenvolkeren God gaan prijzen om Zijn weg met Zijn volk
 - dat de wortel van Israel (en met en in hem heel Israel) zal staan als een banier voor de natiën, en Gods regering vanuit Israel uitgaat over alle volkeren.

- samengevat in Psalm 117:

"Looft de HERE, alle gij heidenvolkeren,
 prijst Hem alle gij natiën!"

Waarom en waarvoor??

"Want Zijn goedertierenheid is machtig over ons (Israel),
en des HEREN trouw (aan Israel) is tot in eeuwigheid.
 Hallelujah!"

Juist zo en hierom mag Jezus tot vandaag de dag 'de dienaar van Israel' heten. En juist en alleen als *Jood*, onlosmakelijk met zijn volk verbonden, is Hij geautoriseerd om dit werk (dat met Handelingen 1 pas echt begon!) te doen.

Romeinen 15: 14-33

Paulus verontschuldigt zich voorzover hij 'ietwat vrijmoedig' de gemeente heeft aangeschreven; hij heeft zijn hart bij hen uitgestort. Maar dat moeten ze dan vooral horen vanuit de roeping die hem drijft als apostel der heidenen:

.....

*om een liturg
 van Christus Jezus te zijn
 onder heidenvolkeren,
 in de heilige dienst
 van de verblijdende boodschap des HEREN,
 opdat de offergave
 van de heidenvolkeren
 aangenaam zal zijn,
 geheiligd in de Heilige Geest (16).*

*Zo heb ik dan de roem
 in Christus Jezus
 naar de HERE toe (17).
 Want ik zal het niet wagen
 van andere dingen te spreken
 dan die Christus via mij bewerkt heeft
 tot gehoorzaamheid van heidenvolkeren ....(18)*

Daarna geeft Paulus aan dat hij deze 'liturgie' in het Oosten van het Romeinse Rijk voltooid acht. Er is voor hem, met zijn speciale opdracht, 'geen arbeidsveld meer over' (vers 23). Daarom heeft hij een heel nieuw arbeidsveld op het oog: Spanje, de uiterste westkusten van het Rijk. Op de

tocht daar naartoe hoopt hij de gemeente te Rome eindelijk eens te bezoeken, en dat niet alleen, maar hij hoopt ook door hen gesteund te worden als hij dat hele nieuwe arbeidsterrein binnentreedt.

Eerst echter is hij nu op weg naar Jeruzalem. Ten dienste van de heiligen daar. Hij heeft namelijk van de gemeenten te Macedonië en Achaje een 'koinoonia' ontvangen voor de armen te Jeruzalem. Letterlijk betekent dat woord 'gemeenschap(szin)'. Bedoeld is hier een stoffelijke bijdrage die een *uiting van de gemeenschap* is tussen deze heidenvolkeren en Jeruzalem. Want omdat de heidenvolkeren gemeenschap hebben gekregen met de geestelijke goederen uit Jeruzalem is het niet meer dan hun plicht om ook 'liturgen' te zijn in materiële zaken.

De 'vrucht' (zoals het Grieks letterlijk zegt) van deze gemeenschapszin wil Paulus graag in Jeruzalem afdragen, voordat hij over Rome naar Spanje afreist.

We raken hier aan een voor Paulus wezenlijke plicht voor de heidenvolkeren (zie ook 1 Cor.16 en 2 Cor.8 en 9). Ook dat is 'zegenen van Israel' door de heidenvolkeren. Paulus zelf beleeft dit wellicht als een begin van het 'binnengaan van de volheid der heidenvolkeren in Jeruzalem'. Mee door deze uiting van gemeenschapszin van de heidenvolkeren met Israel moet het in Jeruzalem in elk geval ook duidelijk worden hoezeer de dienst van Paulus, en 'het dienaar van de besnijdenis' zijn van Jezus, de vervulling van de Schriften inluidt. En Paulus hoopt dat deze uiting van gemeenschapszin door Jeruzalem als zodanig zal worden aanvaard.

Tegelijk weet hij hoe gevoelig dit alles in Jeruzalem ligt, en hoe hoog de spanning daar oploopt ten aanzien van de manier waarop hij de heidenvolkeren benadert. Vele Joden verwijten hem totale uitholling van de Torah.

In deze brief aan de Romeinen, op de grens van de werelden -tussen Azië en Spanje, en tussen Jeruzalem en Rome- heeft die naderende ontmoeting, zo niet konfrontatie, Paulus zeker ook bezig gehouden. Het is duidelijk hoe hij de Joden op hun verwijten zal antwoorden: de Torah wordt door zijn prediking juist opgericht, verheven! Maar of zij dat zullen verstaan, in die dagen zo sterk denkend vanuit 'de opdrachten van de Torah'?

Paulus vraagt de gemeente te Rome in elk geval dringend om hun voorbede ten aanzien van dit bezoek.

In het boek Handelingen, de hoofdstukken 21-28, kunnen we lezen hoe dit is afgelopen.

De gemeente van Christus te Jeruzalem heeft hem nog wel verstaan. Opnieuw wordt Paulus vertrouwen geschonken. Hoewel hij ook daar reeds om verzoek van Jacobus openlijk moet demonstreren dat de Torah door hem niet wordt opgeheven, maar door hem goed-Joods wordt vervuld. En zo verschijnt Paulus ook in de tempel, één met zijn volk, om deze verdachtmakingen te ontzenuwen.

Maar de ontmoeting met de Joden, die Jezus niet als Messias belijden, ontaardt in een volksooploop waarbij Paulus bijna wordt gelyncht (Hand.21:27-31). Op een heel andere manier dan hij voorzien had komt hij tenslotte in Rome.

Of hij ooit de door hem zo begeerde reis naar Spanje heeft voortgezet, om ook daar 'liturg van Christus onder de heidenvolkeren' te zijn?

Romeinen 16

Heel veel mensen te Rome blijkt Paulus persoonlijk te kennen. En dan noemt hij ze vast nog niet allemaal. Hij eindigt met een waarschuwing en oproep, waarna in een afsluitende lofprijzing de hele inhoud van de verblijdende boodschap nog eens kort wordt verwoord.

DEEL 2

STELLINGEN bij de Romeinenbrief.

A. Over de achtergrond

1. De 'brief aan de Romeinen' is de laatste brief die we van Paulus kennen, geschreven omstreeks 56 na Christus. Er is dus reden deze brief te wegen als zijn meest 'rijpe', en daarmee de norm te laten zijn voor het verstaan van zijn andere brieven.
2. Paulus kent dan nog niet de Evangelieën, zoals wij die kennen, omdat die pas in de loop van de twintig jaar na de Romeinenbrief geschreven worden.
3. Als Paulus deze brief schrijft, is hij zijns inziens aan het eind van zijn zendingswerkzaamheden in het Oosten van het Romeinse Rijk. Hij heeft dat hele gebied doorkruist, van Jeruzalem tot de Adriatische Zee, en ziet in die streken geen nieuw arbeidsveld meer (15:19,23).
4. Gedreven als hij is, wil hij afreizen naar een heel nieuw zendingsterrein in het uiterste Westen van de bewoonde wereld: Spanje (15:24,28).
5. Op weg naar Spanje wil hij heel graag de gemeente te Rome bezoeken. Temeer omdat hij daar nog nooit geweest is en Rome toch het centrum is van het Romeins Imperium waarin Paulus zoveel heeft gereisd. Bovendien kent hij daar veel geloofsgenoten (1:9-13; 16:1-16).
6. Gelet op het tijdstip waarop deze brief tot stand komt spreekt uit deze brief onnoemelijk veel ervaring van deze apostel. Gelet op de situatie maakt hij een soort voorlopige 'balans' op.
7. Deze 'balanssituatie' en planning geeft Paulus ruimte om tamelijk vrij te schrijven over wat hem bezig houdt. Hij laat het hart van zijn hele opdracht zien, zoals hij die steeds meer is gaan verstaan. Tegelijk is het een introductie voor en aankondiging van zijn bezoek (15:22,23).
8. Deze balans wordt opgemaakt vlak voor het moment dat hij een kerk-politiek zeer gevoelige kollekte moet overdragen aan 'de heiligen te Jeruzalem' (15:25-31). Zie ook stelling 15.
9. Hij betreft de Romeinen bij heel zijn denken als 'broeders', die samen met hem het vertrouwen op Jezus Christus delen. Tegelijk hoopt hij de Romeinen enigszins 'medeplichtig' te maken aan zijn 'Spaanse avontuur' (15:24).
10. De gemeente van Christus te Rome bestaat grotendeels uit zogenaamde heiden-christenen, dat wil zeggen: niet-Joden, die hun vertrouwen op Jezus hebben gesteld.

B. Over Paulus

11. Paulus spreekt vanuit een sterk roepingsbewustzijn. Hij noemt zichzelf:

- a) een slaaf van Jezus Christus (1:1)
- b) een geroepen apostel (1:1)
- c) afgezonderd voor de verblijdende boodschap (1:1,9)
- d) apostel om geloofsgehoorzaamheid te bewerken onder alle volkeren buiten Israel (1:5; 11:13; 15:18)
- e) verplicht aan Grieken en niet-Grieken, geletterden en ongeletterden (1:14)
- f) een liturg van Christus Jezus onder de heidenvolkeren (15:16)

12. Paulus ziet zijn apostolaire werk in een eschatologisch kader, dat wil zeggen: met het oog op "Te dien dage". Hij leeft voor zijn gevoel in 'het laatste der dagen'. De Dag is nabij (12:11,12)! Mee door zijn arbeid zal -des te spoediger- de 'volheid der heidenvolkeren binnengaan' (11:25,26). Hij hoopt dat nog bij zijn leven mee te maken.

13. De 'christen' Paulus is en blijft allereerst Jood. Hij ziet zichzelf als Torah-getrouwe *Jood* die de heidenvolkeren aanspreekt *vanuit* Jeruzalem. En met de vruchten van die heidenvolkeren gaat hij weer *naar* Jeruzalem. (1:1-7; 1:14; 9:1-3; 11:1,14; 15:15-18)

C. Over 'Eerst de Jood, ook de Griek'

14. Een refrein in deze brief is: *In de eerste plaats de Jood, maar ook de Griek*. Paulus bezigt dit refrein direkt al in de sleutelzinnen 1:16 en 17. Ook daarna blijft dit refrein door de hele brief heen expliciet en impliciet klinken. Deze woorden zijn kennelijk *fundamenteel* in het denken van Paulus en voor de verblijdende boodschap. We horen ze in elk geval in 1:16; 2:9,10; 3:1,9,29,30; 4:11,12; 9-11; 15:8-12; en 15:19.

15. Het 'eerst de Jood en ook de Griek' beluisteren we ook in het gegeven dat Paulus de heidenvolkeren aanspoort om de gemeente te Jeruzalem te dienen *metterdaad*. In dat kader staat de zogenaamde 'kollekte'. Die moet als een uiting van *gemeenschapszin* (zoals het gebruikte woord letterlijk betekent) met Israel, als dank voor wat vanuit Jeruzalem is ontvangen, en als zegenwens, de Joden mee overtuigen dat 'de laatste dagen' zijn ingegaan, als een begin van 'het binnengaan van de volheid der volkeren'.

Paulus vindt dit van zo groot belang dat hij zelfs zijn eigen leven inzet om de daarbij horende stoffelijke blijken naar Jeruzalem toe te brengen (15:25-32).

Dat levensgevaar is er vanwege het grote wantrouwen jegens en het verzet tegen Paulus, vanwege de manier waarop hij volgens veel Joden de Torah uitholt. Dus is de kans ook groot dat men, op z'n zachtst gezegd, niet blij is met dit soort gemeenschap van heidenvolkeren met Israel.

16. Het 'eerst de Jood en ook de Griek' blijkt ook een onomkeerbare (volg)orde in het hart van de verblijdende boodschap zelf, namelijk in het leven en werken van Jezus Christus.

Over Hem zegt Paulus in dit verband:

- a) Hij die Kurios is over allen, aangewezen als 'zoon van God in kracht', heeft zijn wording in 'het zaad van David' (1:3,4)

- b) Hij is een steen van aanstoot of om vertrouwen op te stellen *in Sion* (9:33)
- c) Hij is climax van *de in Israel geopenbaarde Torah* tot rechtvaardigheid van ieder die vertrouwen stelt (10:4)
- d) Hij is '*dienaar van de besnijdenis*', om als zodanig
  - 1) de beloften aan de vaders te waarborgen
  - 2) de heidenvolkeren tot het eren van de HERE te brengen
(15:8 en 9)

17. De stellingen 14-16 geven duidelijk aan dat het onderscheid tussen Jood en Griek ook *na* Christus evident is en blijft! Dit onderscheid is er zelfs *in de wijze waarop Jezus Christus tot op de huidige dag als dienaar van Israel onder de volken leeft en werkt.*

18. De handhaving van het onderscheid tussen Joden en heidenvolkeren blijkt in de visie van Paulus van levensbelang te zijn.

Want zonder de Joden (hun bestaan en roeping/taak) komt heel de wereld niet tot zijn bestemming (9-11).

Anders gezegd: wanneer Israel niet meer zou leven, dan kunnen ook de beloften aan de vaders en alle woorden van de Tenach (ons zogenaamde Oude Testament) niet in en aan en met dit volk in vervulling gaan.

Ergo: dan blijken de woorden van God onbetrouwbaar.

Ergo: dan zijn ook de woorden van het Nieuwe Testament onbetrouwbaar en dus loze woorden.

Ergo: dan is ook Jezus de Messias niet. Hij zou ook so wie so geen '*dienaar van de besnijdenis*' (15:8) meer kunnen zijn, want er zou dan geen '*besnijdenis*', geen Israel meer zijn.

Ergo: dan is ook ons geloofsvertrouwen nergens op gebaseerd.

Kortom: *als Israel ophoudt te bestaan is óns geloof ijdel.*

19. Paulus is er meer op uit aan Joden te bewijzen dat heidenvolkeren uit vertrouwen mogen leven, dan dat hij heidenvolkeren zou moeten aantonen dat Israel het volk Gods is en blijft. Het kost hem drie hoofdstukken om aan Joden duidelijk te maken dat ook heidenvolkeren in het heil kunnen delen krachtens gesteld vertrouwen (hoofdstuk 2 t/m 4). *Ook* voor hen (4:16).

Laat staan dat hij maar één moment zou menen dat heidenen de plaats van Israel in zouden nemen! Hij kan, door zijn heilsordelijk denken en eigen Jood-zijn, zo'n vervangingstheologie niet eens bedenken!

Waarmee hij in hoofdstuk 9-11 bezig is, is eigen '*hartzeer*': dat de '*rest*' in Israel zo klein is, en het ongelooft zo groot; en dat in de '*kairos*' van de tijd.

20. Paulus zoekt naar evenwicht in de verhouding van Jood en Griek.

Naar de Joden toe spant hij zich in om het heil ook voor de heidenvolkeren helemaal open te houden; het bezit van de Torah mag geen exclusieve aanspraak op heil zijn (2:14).

Naar de heidenvolkeren toe waarschuwt hij indringend voor hoogmoed t.o.v. Israel; hun geloofsvertrouwen is geen exclusieve aanspraak op heil (11:18,30,31). Zij zijn '*erbij*'-gekomen.

D. Over de Joden

21. Paulus put zichzelf in de Romeinenbrief uit om te zeggen wat het betekent Jood te zijn. Hij gebruikt daarvoor telkens *de tegenwoordige tijd*. Dat wil zeggen: deze betekenis heeft en houdt Israel voor Paulus *ook na* Christus.

Los van het feit of zij die roeping altijd waar maken, geeft hij aan wat Israel ten diepste is en doet onder de heidenvolkeren:

- a) zij leven met/onder de Torah
  - b) zij beroemen zich op God
  - c) zij kennen Gods wil, de Torah
  - d) zij weten te onderscheiden waarop het aankomt
  - e) zij genieten onderricht in de Torah
  - f) zij zijn een leidsman voor blinden
  - g) zij zijn een licht voor wie in het duister zijn
  - h) zij zijn opvoeder van onverstandigen
  - i) zij zijn leermeester van onmondigen
  - j) zij hebben in de Torah de belichaming van kennis en waarheid
  - k) hun zijn de woorden des HEREN toevertrouwd
  - l) zij leven voor eeuwig in de trouw des HEREN
  - m) zij zijn het eerstgeboren volk
  - n) zij zijn de bruid des HEREN
  - o) zij zijn Israëlieten
  - p) zij zijn aangenomen als Gods kinderen
  - q) onder hen is de kabood, de heerlijkheid des HEREN
  - r) van hen zijn de verbonden
  - s) zij staan krachtens hun bestaan in dienst van God
  - t) van hen zijn de beloften des HEREN
  - u) van hen zijn 'de vaders'
  - v) uit hen is de Messias
  - w) zij hebben ijver voor God
  - x) zij hebben altijd 'een rest' onder zich, die de verblijdende boodschap verstaat en aan de volkeren predikt
  - y) zij zijn heilig
  - z) zij zijn geliefden wegens de vaders
  - A) om en met hen zullen de heidenvolkeren de HERE prijzen
  - B) zij zullen als volk in zijn *geheel* behouden worden
- (2:17-20; 3:2,3,19,20; 7:1-6; 9:1-5; 9:27-29; 10:2; 11:5,16,26; 15:10)

22. Het onderscheid tussen Israel en de heidenvolkeren wordt uitgedrukt in het begrip 'eerstelingschap' of 'de eerstgeborene zijn'.

Dit eerstelingschap berust niet op daden of rechten van mensen maar berust op een *keuze* van God.

De eerstgeborene leeft met een bijzondere taak in deze wereld. Ook zijns ondanks! Want hij is de eerstgeborene ook al zou hij dat niet eens willen, of al zou hij die verantwoordelijkheid niet korrekt invullen.

Krachtens dit eerstelingschap vloeit via Israel Gods Zegen naar alle heidenvolkeren. Zo leeft Israel onder de volkeren en vervult Abrahams roeping (Gen.12: 1-3).

23. Een eerstgeborene in de Bijbel staat als 'deel voor het geheel'; het in de Romeinenbrief zo'n belangrijke rol spelende '*pars pro toto*'. (Zie ook het kommentaar bij Rom. 3: 9-20).

Zo staat het volk Israel '*pars pro toto*' voor alle volkeren.

Dat betekent ook dat in dit volk heel geconcentreerd te zien is wat voor heel de mensheid geldt.

We noteren als bijbelse theologie:

- in de eerstgeborene is te zien wat er met ons allen aan de hand is: zonde en schuld
- in de eerstgeborene is te zien en te horen wat en wie aan het leven van ons allen inhoud geeft: de HERE en Zijn woord
- in de eerstgeborene is te zien dat leven en bevrijding door de HERE geschonken worden aan de mensheid, maar door de diepste diepten, door de dood heen.

24. De trouw van God aan Zijn eerstgeborene, Israel, staat voor Paulus buiten kijf. In vele bewoordingen maakt Hij duidelijk dat God Zijn volk nooit zal laten vallen.

Zelfs hun ontrouw kan dat niet tenietdoen (3:1).

Paulus is daar zo zeker van dat dat zelfs de vraag kan opwerpen of het wel iets uitmaakt hoe Israel handelt (3:8).

Het woord van God tot hen gesproken heeft geen schipbreuk geleden (9:6).

Er is in elk geval in alle tijden een 'rest' in Israel, waartoe Paulus ook zichzelf rekent, die de zich onthullende gerechtigheid van God verstaat en predikt.

En die 'rest' blijkt op zijn beurt 'het geheel' te heiligen.

Bovendien is ook 'de verblindheid' van een groot deel van Israel voor Paulus nog bewijs hoe de HERE God de Schriften in en aan Israel in vervulling laat gaan. En zo blijft *heel Israel* de stam waarop ook andere takken, die der heidenvolkeren, worden geënt. En *heel Israel* zal uiteindelijk door God ook behouden worden in Zijn barmhartigheid (9-11).

Jezus Christus blijft in heel zijn handelen, de hele wereldgeschiedenis door, een dienaar der besnijdenis, een dienaar van Israel, en daarin een dienaar van Gods waarachtigheid (15:8).

En tenslotte zullen alle heidenvolkeren de HERE loven om en met Israel (15:9-12) en zal 'de volheid der heidenvolkeren' Jeruzalem binnengaan (11:25), waarvan Paulus in 'de kollekte', als uiting van gemeenschap met Israel al een eerste aanzet ziet (15:27).

25. Omdat een Jood 'Jood' is krachtens zijn geboorte, en daarmee direkt door de HERE geroepen, is een Jood die geen 'Jood' is eigenlijk een tegenstrijdigheid. Dat mag niet voorkomen (2:17-24).

Jood en Jodendom zijn niet te scheiden (heel anders dan heidenvolkeren en christendom).

Dit betekent echter ook dat wie het *Jodendom*, het Joodse geloof, bestrijdt, daarmee tegelijk het bestaan van de *Jood* bestrijdt.

Het staat gelijk aan doodslag en ondergraaft de fundamenten waarop de hele wereld leeft.

E. Over Jezus Christus

26. Jezus kan door de Kerk 'de Eerstgeborene' worden genoemd. Dat woord heeft betekenis in de

lijn van de eerstgeborenen waarin Hij staat. (zie de stellingen 22 en 23).

Als wij Jezus echter losmaken van Israel maken we Hem ook los van dit eerstgeboorteschap en verliest Hij zijn heilsbetekenis. Het is dus van wezenlijke betekenis dat zijn wording uit 'het zaad van David' (1:3) is, diep met Israel verworteld.

Immers:

- Los van Israel staat Hij niet meer in de lijn der 'eerstgeborenen' (Matt.1).
- Maar als Hij geen eerstgeborene meer is in Israel, is hij ook geen 'pars pro toto' meer, staat Hij niet meer als 'deel voor het geheel'.
- En als Hij geen 'pars pro toto' meer is, is ook niemand meer *in Hem* begrepen. Dan kan van Hem niet meer gezegd worden dat Hij *voor ons allen* is gekruisigd, gestorven, begraven en opgewekt.

Kortom: los van Israel kan Jezus geen Redder der wereld zijn.

Het is voor het belijden van de Kerk *noodzakelijk dat Jezus een Jood is (en blijft)*, dé Eerstgeborene temidden van het eerstgeboren volk. Alleen vanuit dit volk kan Hij de "Eerstgeborene onder vele broederen" heten, die voor ons allen is overgegeven om ons met Hem alles te schenken (8:29-32).

27. Paulus doorbreekt nergens het monotheïstische denken van het Jodendom waarin hij staat. Naar de in deel 1 voorgestane vertaling noemt hij Jezus nergens 'ho theos', *de God*, door mij vertaald met HERE. Er blijft duidelijk onderscheid. Hij dankt bijvoorbeeld de HERE en spreekt daarbij uit dat hij dat doet *via Jezus Christus*.

Als Jezus 'zoon van God' of 'eerstgeborene' wordt genoemd, dan liggen die termen altijd binnen de bijbelse terminologie, precies zoals heel Israel Gods zoon of Gods eerstgeborene wordt genoemd.

28. Het is een wijd verbreid misverstand onder de heidenvolkeren dat Joden, omdat zij alleen de Tenach, 'het Oude Testament', hebben, veel zouden *missen*.

Zij missen in principe *niets*. Uit de vergelijkingen die Paulus maakt en zijn vooronderstellingen wordt duidelijk dat Joden niets missen. De gestalte van Jezus Christus licht voor Joden alleen op een andere manier op dan voor de heidenvolkeren. Want wat de heidenvolkeren in Jezus Christus ontvangen *hebben* de Joden al.

a) iemand uit de heidenvolkeren wordt in het verbond van God met Zijn volk ingelijfd *door Jezus Christus*. De Jood hoort volgens Paulus al bij dat verbond, *ook zonder Christus* (Rom. 9).

b) wie uit de heidenvolkeren christen wordt, leeft vanaf dat moment vanuit de opstanding der doden *door Jezus Christus*. De Jood leeft volgens Paulus al uit de opstanding der doden sinds de dagen van Abraham, *ook zonder Christus* (Rom. 4:17v.).

c) de vergeving waarom een heidenchristen bidt, is een vergeving op grond van genade *in Jezus Christus*. De Jood leeft volgens Paulus in de genade Gods *ook zonder Christus* (Rom. 4:3v.).

d) voor een heiden-christen begint de oproep tot een nieuwe levensstijl in lijn met de Torah met de *navolging van Christus*. De Jood staat volgens Paulus al onder deze oproep krachtens zijn geboorte in Israel, *ook zonder Christus* (Rom. 2).

e) de verwachting van een nieuwe toekomst voor Israel en de volkeren aan het eind der tijden, komt naar de heiden toe *door Jezus Christus*. De Jood leeft volgens Paulus al eeuwen met deze verwachting *ook zonder Christus* (Rom. 9).

Met andere woorden: wat voor een heidenchristen *de* inhoud van het geloof is -de inlijving in het

verbond, de opstanding uit de doden, de genade van God, de messiaanse (christelijke) levensstijl en de verwachting van een nieuwe toekomst- zijn voor de Jood dingen waarmee hij altijd al leefde en leeft. Wie diensten in de synagoge meemaakt of mee mag luisteren in de Joodse huiskamer - hoort diezelfde inhoud:

- "Eeuwige, onze God, denk voor ons weer aan het *verbond* met onze voorouders en help ons terwille van Uw Naam."

- "Geprezen, U, Eeuwige, *die de doden weer tot leven brengt...*"

- "Onze Vader, onze Koning, wees ons *genadig* en verhoor ons ofschoon wij geen goede daden hebben, behandel ons weldadig en liefderijk en help ons."

- "Geprezen, U, Eeuwige, onze God, Koning van de wereld die ons met Zijn geboden een *bijzondere taak* heeft opgelegd..."

- "Behoeder van een enig volk, behoed de rest van een enig volk en *laat een enig volk niet verloren gaan*, dat de eenheid van Uw Naam verkondigt met: 'De Eeuwige is onze God, de Eeuwige is EEN!'" (Teksten uit het ochtendgebed)

Toch doen we Paulus nog geen recht zonder ook de volgende stelling in aanmerking te nemen.

29. Gelet op de voorgaande stelling is de vraag wat de specifieke betekenis van Jezus Christus is voor het volk Israel. Het sleutelwoord lijkt dan te zijn 'dienaar van de besnijdenis' (15:8).

Paulus ziet Jezus als *de volmaakte dienaar* van het Joodse volk:

a) Hij dient hen in de vervulling van de Torah. Omdat Hij dit 'pars pro toto' (één voor allen) doet, is daarmee het hele volk Israel 'bevrijd van de slavernij van de zonde' (5:12-21; 7:1-6, 21-26; vgl. Matt.1:21).

Daarmee is echter gezegd, dat een Jood de hele inhoud van de Torah toch heeft *door Jezus Christus*. Omdat Jezus de vervulling van de Torah is, verbindt juist Hij de Joden meer dan ooit met de wortels en de beloften waarmee zij leven. Het 'verbond', de 'opstanding der doden', de 'genade', het 'leven naar de Torah' en de 'verwachting van een nieuwe toekomst' zijn er volgens Paulus door en in Jezus Christus juist ten volle (vervulling).

b) als representant van Israel *is* Hij Israel, en is Hij tegelijk de garantie van de redding van heel Israel, ook van het ongelovige deel (11:26,27).

c) als Messias zorgt Hij ervoor en zal Hij ervoor zorgen dat de beloften, die aan de vaders gedaan werden, alle in vervulling zullen gaan (15:7,8).

d) als Messias zorgt Hij ervoor en zal er nog voor zorgen dat de heidenvolkeren de God van Israel zullen verheerlijken vanwege Zijn trouw en barmhartigheid jegens Zijn volk (15:9).

e) dát Hij, tenslotte, de volmaakte dienaar van Israel is (dus de 'knecht' van Israel en 'de knecht des HEREN'), wordt volgens Paulus door zijn opstanding uit de doden 'aangetoond' (1:4). In *Hem* brengt God Zichzelf, Zijn volk en ieder die uit het vertrouwen van Jezus leeft terecht (3:25,26). Hij is voor Paulus dan ook de 'Belofde', de Messias.

30. Het 'aannemen' van Jezus heeft voor een Jood -gelet op de voorgaande twee stellingen- een andere betekenis dan voor de heidenvolkeren.

Voor de heiden betekent het een volledige ommekeer.

Voor de Jood echter betekent het, dat het leven en de roeping *die hij al eeuwen had* op een nieuwe manier in het licht worden geheven.

Het verdriet van Paulus zit dáárin, dat een groot deel van zijn volk de 'kairos' niet verstaat (3:21), het moment dat de 'belofde knecht' zijn volk heiligt. Hoewel die 'kairos' al zo lang in de Tenach

was aangekondigd, en Israel al zoveel eeuwen toegeleefd heeft naar de komst van de 'knecht', omhelzen ze Hem op het beslissende moment niet als kern van heel hun wezen.

Zouden ze die 'kairos' wel verstaan, dan zouden ze werkelijk met Jezus worden wat ze in wezen zijn: de eerstgeborene temidden van vele broeders, een leidsman voor wie blind zijn, een licht voor wie in het duister zijn, zout der aarde, enzovoort. Samen met Jezus zouden ze de volkeren der aarde dienen en hen maken tot één kudde met één herder, één in de verheerlijking van Gods Naam.

De heidenvolkeren mogen vervolgens 'in die kudde' om Jezus' wil, op hun eigen manier, en met evenveel waarde, 'liturgen', 'priesters' van God zijn.

31. Buiten kijf staat voor Paulus: hoewel een groot deel van zijn volk geen vertrouwen op Jezus Christus heeft gesteld, staan zij niet buiten het heil en zijn en blijven zij Gods volk met alles wat dat inhoudt.

F. Over de hoofdstukken 9-11

32. Gelet op de fundamentele lijn in de Romeinenbrief 'eerst de Jood en ook de Griek', kunnen de hoofdstukken 9-11 onmogelijk als een 'eiland' in deze brief worden gezien. Veeleer staan ze juist in de kern van Paulus' hele betoog. Paulus werkt er naartoe (1:17vv. en 3: 1vv.) en hij werkt er vanuit (12-15).

Wie dus hoofdstuk 9-11 niet thuis kan brengen in het geheel van de Romeinenbrief heeft de hele Romeinenbrief niet verstaan.

(Vergelijk Johannes Calvijn bij zijn uitleg van hoofdstuk 9: 1 en volgende:

"Overigens maakt Paulus hier als het ware plotseling een sprong door deze zaak ter sprake te brengen, zodat men geen enkele samenhang ziet tussen dit betoog en het verband waarin het voorkomt".

Calvijn beschouwt 9:1vv als een retorische truc van Paulus. De eden die Paulus in het begin zweert zouden niet moeten worden opgenomen als een echt hartzeer, maar bedoeld zijn om de Joden als het ware te paaien, "omdat de zaak waarover het gaat wel een eed waardig was".

"Hij onthoudt zich van alle onvriendelijkheid tegenover de Joden, opdat hij hun gemoederen niet verbittere". Hij heeft "zich bediend van een inleiding om de gemoederen der lezers voor zich welwillend te stemmen."

Op deze manier neemt Calvijn Paulus niet alleen niet serieus in wat hij wezenlijk zeggen wil, maar gaat daarin ook voorbij aan het feit dat Paulus deze brief helemaal niet aan Joden schrijft, maar aan heiden-christenen. En juist die kontekst maakt zijn woorden onverdacht tot een echt persoonlijk woord in plaats van een politiek spel)

33. Juist ook de hoofdstukken 9-11 zijn geheel thuis te brengen onder het thema van de terechtbrengende gerechtigheid Gods. Op grond van Gods (verbonds)trouw, en via het gestelde vertrouwen van de Messias, zal zeker Israel (in zijn geheel) leven.

G. Over de kern van de brief

34. De sleutelwoorden van de Romeinenbrief staan in hoofdstuk 1: 16 en 17, en zijn te vertalen als:

*Want ik schaam mij niet
voor de verblijdende boodschap.
Want Kracht van God is het
tot behoud
voor een ieder die vertrouwen stelt;
voor de Jood wel in de eerste plaats
(maar) ook voor de Griek.
Want de terechtbrengende gerechtigheid van God
onthult zich telkens in (elk van) deze,
uit (verkregen) vertrouwen (ek pisteos)
tot (gesteld) vertrouwen (eis pistin).
Zoals geschreven is:
"De rechtvaardige zal van verkregen/gesteld vertrouwen leven"*

H. Over de Reformatie

35. De Reformatie heeft de sleuteltekst Rom. 1: 16 en 17 eenzijdig verstaan en uitgelegd. Hoe bevrijdend de ontdekking van Luther en Calvijn van het 'sola fide' (alleen door geloof) en het 'sola gratia' (alleen door genade) ook is, de kontekst is door de Reformatie niet gehoord. (Getuige ook de uitleg van hoofdstuk 9-11 door bijvoorbeeld Calvijn, die op dat 'eiland' in de Romeinenbrief heeft gemeend een 'leer van eeuwige verkiezing en eeuwige verwerping' te kunnen bouwen.) Men is voorbijgegaan aan zeker *drie noties* die in deze sleuteltekst ook aan de orde zijn:

- a) de betekenis van '*eerst de Jood* en ook de Griek'
- b) de betekenis van de *doorgaande* onthulling van Gods terechtbrengende gerechtigheid *in ieder* die vertrouwen stelt
- c) de bredere lading van het woord geloof, 'pistis', in de zin van ook 'vertrouwen' en '*trouw aan de Torah*'

36. *De betekenis van 'eerst de Jood en ook de Griek'* (bij stelling 35a)

Nergens in de reformatorische theologie -en dus ook niet in de Heidelberger Catechismus, of in 'onze' Dordtse Leerregels en Nederlandse Geloofsbelijdenis- wordt het onderscheid 'eerst de Jood en ook de Griek' het uitgangspunt in denken zoals bij Paulus.

Dat betekent in feite, zoals we gezien hebben (o.a. stelling 18 en 26), dat deze geloofsleer van de kerk in de lucht hangt. Zij wortelt niet in Israel.

In de Heidelberger Catechismus, en in navolging van deze vele andere catecheseboeken in reformatorische kring, wordt Israel zelfs niet eens genoemd, tenzij als een voorbijgegangene gestalte in een oud en ver verleden.

Dat Jezus Christus *noodzakelijk* een Jood is, en dat Hij nog *steeds* bezig is Zijn volk Israel te

dienen ('dienaar van de besnijdenis'), is niet verstaan.

Hierdoor is ook de Reformatie een weg gegaan, die uiteindelijk beschadigend is geweest voor Joden, en daarmee ook schadelijk voor de Kerk zelf.

37. *De betekenis van de doorgaande onthulling van Gods terechtbrengende gerechtigheid in ieder die vertrouwen stelt.* (Bij stelling 35 b)

De Reformatie heeft in de terechtbrengende gerechtigheid Gods meer een Romeins justitioneel fenomeen gezien, waarin God louter bezig is mensen te oordelen, dan -naar de Hebreeuwse zin- Zijn enorme innerlijke bewogenheid en Kracht, waarmee Hij in de wereld bezig is om mensen tot een leven te roepen voor Zijn aangezicht.

Doordat men bovendien in vers 17 vertaalde dat de gerechtigheid Gods 'daarin' wordt geopenbaard (bedoeld werd: het Evangelie), is de indruk gewekt dat die gerechtigheid dan ook *alléén* daarin werd geopenbaard. Daarmee wordt de onthulling van de gerechtigheid Gods geheel vastgelegd op een moment in de tijd, namelijk in wat God in Christus heeft gedaan.

Dit is echter slechts een halve waarheid.

We hebben gezien dat 'het Evangelie' ten tijde van Paulus nog niet bestond. De verblijdende boodschap was geen gestold verhaal uit het verleden, maar een boodschap die nog dagelijks met kracht om zich heengreep. De terechtbrengende gerechtigheid van God *onthult zich*, schrijft Paulus; en dan bedoelt hij: voor uw ogen! Het is een gebeuren in de tegenwoordige tijd! Onthult zich zelfs *telkens* mag worden vertaald (zie het commentaar bij Rom.1: 16 en 17).

Bovendien onthult die terechtbrengende gerechtigheid zich nu juist *niet* zozeer in de verblijdende boodschap, *maar in mensen!*

Want waar onthult zich (telkens) dat de HERE bezig is mensen te-recht te brengen? 'In ieder die zijn vertrouwen stelt, eerst de Jood en ook de Griek' (vers 16).

Konkreet: als u (wie u ook bent) of ik ons vertrouwen stellen op de HERE en wat Hij doet in Jezus Christus, dan *is* dat de onthulling van Gods terechtbrengende gerechtigheid *in ons*. Wij komen te-recht!

En deze terechtbrengende gerechtigheid gaat dus nog steeds door! Bij de Jood eerst, en ook bij de Griek. Daarbij hebben we in de stellingen 'over Jezus Christus' al gezien dat de uitwerking van dat vertrouwen voor Joden een andere is dan voor de Griek.

I. Over het 'sola fide'

38. *De bredere lading van het woord geloof, 'pistis', in de zin van ook 'vertrouwen' en 'trouw aan de Torah'* (bij stelling 35c)

Beroemd zijn de woorden van Luther geworden: Alleen door geloof, alleen door genade (sola fide, sola gratia). Alles hangt tenslotte af van God alleen. Hij redt uit genade alleen.

Op het eerste gezicht lijkt Luther daarmee de boodschap van de Romeinenbrief geheel te hebben gegrepen. Paulus roemt immers in Gods trouw en Gods barmhartigheid.

Bij nader inzien gaan de woorden 'sola fide' en 'sola gratia' echter te kort door de bocht en dreigt deze theologie dus toch te verongelukken.

Want voor Paulus wordt Israel behouden en worden de heidenvolkeren gerechtvaardigd niet alleen vanwege hun vertrouwen *op* of geloof *in* Jezus Christus, maar ook vanwege het vertrouwen

van Jezus Christus (3:22 en 26)! En dat vertrouwen dat Jezus stelde bleek uit zijn getrouw leven naar de Torah! En ook dat is 'pistis'.

Dat wil dus zeggen: de genade, die ons rechtvaardigt, komt tot ons via de Torah-getrouwheid van een Jood. Als *zodanig*, als een 'vervuller van de Torah', redt Hij plaatsvervangend, *pars pro toto*, Jood en Griek.

Nog anders gezegd:

- 'sola fide' betekent in de Romeinenbrief: wij worden gerechtvaardigd door het vertrouwen, het 'geloof', *dat Christus heeft gesteld in een Torah-getrouw leven!*

- 'sola gratia' betekent in de Romeinenbrief: wij ontvangen Gods genade via het vertrouwen, de 'genade', *die Christus heeft verkregen na een Torah-getrouw leven!*

Zo, met zijn leven en sterven als Torah-getrouwe Jood, is Hij de eerstgeborene temidden van vele broeders, aangewezen en aangesteld als 'zoon van God' en 'verzoeningsmiddel'.

39. Op grond van de voorgaande stelling konstateren we een schrijnend tekort in de Reformatie en de daarbij aansluitende theologie en catechese.

De genade en het vertrouwen (geloof, zo u wilt) staan *niet los van Israel, de Torah, en een leven naar die Torah*. Laat staan dat Israel, de Torah, en het leven naar de Torah, worden uitgeschakeld. Neen, *in de genade die ons wordt betoond worden Israel, de Torah, en het leven naar de Torah, juist volledig ingeschakeld*. Zij zijn het 'instrument waarlangs'. En juist zo blijkt de betrouwbaarheid (ook 'pistis') van God Zelf.

En zo is inderdaad alles 'uit vertrouwen, door vertrouwen en tot vertrouwen'; uit verkregen vertrouwen van God, door verkregen/ gesteld vertrouwen van Jezus, tot gesteld vertrouwen van Jood en Griek.

40. Ook en juist in Christus geldt nog altijd dat de rechtvaardige *in vervulling van de Torah* zal leven. Paulus houdt niet op dat te onderstrepen. Wij zullen naar onze *werken* gerechtvaardigd worden (2:6-11; 2:13).

De Reformatie, die het 'sola fide' uit de trouw aan het verbond en de Torah losmaakte, maakte het daarmee ten onrechte los van 'de werken'. Daarmee droeg zij tegelijk ook het gevaar in zich mee van een scheiding tussen 'leer en leven'. Maar juist in het gestelde vertrouwen (het 'geloof') is de *gehoorzaamheid*, de trouw aan Gods woord, begrepen! 'Sola fide' neemt niet weg dat wij naar onze daden geoordeeld zullen worden.

Het is enigszins merkwaardig om juist tegen de Reformatie te moeten zeggen: niet 'het geloof' rechtvaardigt, maar het geloof *in Christus* rechtvaardigt, dat wil zeggen: het geloof in Hem, die *naar de Torah leeft*.

41. Het 'geloof' is geen leer om bij te leven, zoals het in het protestantisme vaak is geworden, maar een *manier van leven, waarin je blijft leren*.

Waar dat niet wordt verstaan, zal men meer blijven vasthouden aan de belijdenis dan dat men bezig is met belijden; zal men meer spreken over het genadeverbond dan dat men leeft uit de genade.

Het één is statisch, het ander is dynamisch. Het één hoort wellicht bij een 'ecclesia reformata', maar het ander bij 'semper reformanda'.

In de discussies over de nieuwe Kerkorde worden deze scheidslijnen ook in onze tijd sterk

openbaar.

Het gaat ondertussen om beide: *Ecclesia reformata, semper reformanda!*

42. De hele kwestie van 'de rechtvaardiging door het geloof' wordt door Paulus overigens *niet* aan de orde gesteld om daarmee aan te geven op welke gronden wij *behouden* kunnen worden. *Maar* hij stelt haar aan de orde binnen het kader van zijn gesprek met Israel, om met dit item duidelijk te maken dat ook heidenvolkeren mede-erfgenamen en -zonen mogen zijn, *delend in de beloften aan Israel*.

J. Over 'de werken der wet'

43. Het is een vergissing van de protestantse kerken om in de Romeinenbrief -met Luther- de vroegere zogenaamde 'werkheiligheid' van de Rooms-Katholieke Kerk in te lezen.

Paulus heeft niets tegen 'werken der wet', integendeel, het gaat juist om 'werken'. Want alleen door het doen van de Torah zal een mens gerechtvaardigd worden en leeft hij naar Gods bedoeling (zie ook de stellingen over het 'sola fide'). En deze Torah is ook geen 'last' voor een Jood, zoals vaak is beweerd, maar reden tot *vreugde*: Vreugde der wet (Psalm 119)!

Wat Paulus vooral in de Romeinenbrief met 'werken der wet' bedoelt zijn de specifiek aan Joden voorgeschreven 'handelingen van de Torah'; vertaald kan worden 'de opdrachten van de Torah', de zogenaamde mitswot. Te denken is daarbij aan besnijdenis, spijswetten, vastendagen e.d. Ook daartegen keert hij zich niet als een ongewenste 'last' (want ook deze zijn reden tot vreugde), maar hij benadrukt dat deze mitswot gedaan moeten worden met een hartelijk vertrouwen op God. Ook in het doen van de mitswot leeft een Jood bij Gods genade.

Net als ieder ander wordt dus ook een Jood behouden uit genade (vgl. Hand.15:11) en op grond van het vertrouwen dat is gesteld, maar dat betekent zeker niet dat hij daarmee ontslagen is van de 'werken der wet'. De 'mitswot' blijven zijn Joodse opdracht.

44. Paulus verzet zich tegen een gebruik door de Joden van de Torah, waarmee meer het *etnisch* onderscheid met de heidenvolkeren wordt benadrukt dan dat het ethisch is geladen. Het gaat voor Jood en Griek om een ethisch reveil, de Torah leven met hart en hand.

De Torah mag dus zijns inziens niet particularistisch worden gebruikt, als een privilege waardoor Joden zich boven andere volken zouden mogen verheffen. Tegen zulk gebruik, waarbij de spijswetten, vastendagen en besnijdenis als 'grenzen' funktioneerden, keert hij zich.

45. De 'letter' van de Torah, zo betoogt Paulus, kan doodslaan, maar het gaat erom de Torah te leven naar de g/Geest (6:14, 7:6, 7:22, 7:26). De Torah heeft dus niet afgedaan, integendeel hij dient haar en valt haar met vreugde bij!

Ook 'door het geloof' wordt de Torah niet buiten werking gesteld, maar juist opgericht, verheven (3:31).

46. Er is in protestantse kring te weinig oog voor het feit dat de Torah *niet* door Joden gedaan wordt *om daarmee deel te krijgen* aan Gods verbond.

Zij *hebben* immers *al deel* aan dat verbond, krachtens geboorte!

Nee de Torah wordt door hen gedaan als juist de levenswijze die bij en binnen dat verbond hoort.

Dat neemt niet weg dat God dat verbond met hen in Zijn *genade* heeft gesloten. Met andere woorden: ook bij de Joden is de genade, de verkiezende God, de vooronderstelling van alles! En Paulus sluit daarbij aan als hij de Joden aan die genade herinnert en nog eens onderstreept, dat het erom gaat de Torah met hartelijk vertrouwen en met liefde tot God te doen; niet alleen als een daad aan de 'buitenkant' om zich van anderen te onderscheiden.

K. Over 'verkiezing en verwerping'

47. De leer over een eeuwige verkiezing en verwerping is door Calvijn gebouwd op een misverstaan van de hoofdstukken 9 t/m 11. Omdat hij deze hoofdstukken niet kon horen als in harmonie met de hele Romeinenbrief, heeft hij niet gezien hoe Paulus ook hier alleen maar de lof zingt van Gods trouw.

Wat Paulus beschrijft is een gang door de geschiedenis van de Eeuwige met Zijn volk, waarin juist geen moment van verwerping sprake is, maar waarin zelfs de ongehoorzaamheid van het volk nog door God in dienst wordt gesteld van Zijn heilsdaden. En tenslotte komt *heel* Israel terecht.

Bovendien: uit de redenering van Paulus blijkt heel duidelijk dat de woorden 'verkiezing en verwerping' door hem niet zo zwaar en massief worden gebruikt als ze in reformatorische kring zijn gaan klinken.

De HERE doet Zijn machtige daden wel los van 'of iemand genegen is of dat iemand loopt'. Maar daarbij blijkt 'verkiezing' niet te betekenen dat de 'verkorene' (Jakob, Israel) gevrijwaard zou zijn voor Gods oordelen!

En ook andersom: 'verworpen', of beter 'verhard' worden (Ismael, Ezau, Farao, een deel van Israel) betekent niet dat er voor de 'verharde' nooit meer barmhartigheid kan volgen!

De grond onder alles is Gods oneindige barmhartigheid (11:32).

Dit ontslaat de mens echter nergens van eigen verantwoordelijkheid en doet ook niets af van de oproep vertrouwen te stellen, met hart en mond, woord en daad.

L. Over zending onder Joden

48. Het is duidelijk dat de volkeren buiten Israel alle reden hebben om vol vreugde te zijn over wat hen in Jezus Christus geschonken is. Door deze Jood hebben ze de enige en waarachtige God, de HERE, leren kennen. Door Hem worden ze opgenomen in Gods verbond met Abraham. En door Hem mogen ze met Israel de opstanding der doden, de genade Gods en de verwachting van een nieuwe toekomst delen.

En het is terecht, en zelfs opdracht, deze verblijdende boodschap door te geven tot aan de einden der aarde. Door dat te doen doet de Kerk *mee* in de opdracht van Israel.

Maar het is een geweldig misvertand te denken dat Israel zelf al deze dingen zou missen als het Jezus niet als Messias aanvaardt. Want Israel had en heeft dit alles al (zie de stellingen 'over Jezus Christus').

Heidenchristenen die zending willen bedrijven onder Israel verstaan niet wat het betekent dat Israel de wortel en de stam van heel de kerk zelf is; verstaan ook niet dat Jezus voor Israel -áls Hij door hen wordt aangenomen- een andere gestalte heeft dan voor de heidenvolkeren. *Als* Joden Jezus dus al zouden aannemen, zou dat een heel andere uitwerking hebben dan onder de heidenvolkeren: ze zouden namelijk meer dan ooit *Jood* worden. Dat betekent dus niet zozeer een *bekering*, zoals bij de heidenvolkeren, maar een (op)nieuw verstaan van de *roeping* die zij al hebben (Hand. 9!).

49. Zending onder Joden gaat uit van de veronderstelling dat de Joden uiteindelijk moeten opgaan in de Kerk.

Het is echter precies andersom: de Kerk is het begin van een volkeren-pelgrimage naar Jeruzalem. Want de volheid der heidenvolkeren moet in Sion binnengaan (11:25).

Zending onder Joden is dus een omdraaien van het heil, en daarmee heilloos.

50. Op grond van de woorden van Paulus zou je zelfs kunnen stellen dat het effect van zending onder Joden ook vrijwel nihil zal zijn. Wellicht dat er wat 'successen' te bereiken zouden zijn onder Joden die van hun eigen Jood-zijn al zeer zijn vervreemd. Maar ten aanzien van het Torah-getrouwe deel voorziet Paulus weinig succes.

Paulus gebruikt het woord 'zending' dan ook alleen maar voor de heidenvolkeren. Ten aanzien van Israel ziet hij alleen maar een *mogelijkheid* voor heidenchristenen om *enige* Joden tot *jaloersheid* te wekken. En dat moet gebeuren door de wijze waarop een heidenchristen *leeft* (niet zozeer wat hij zegt) (10:19; 11:11,14; 12:1).

En dat deze *mogelijkheid* er ligt, is alleen maar vanuit Paulus' geloof dat er in alle tijden toch ook een 'rest' door God bewaard zal blijven, waarin ook het ongelovige deel is begrepen.

M. Over Kerk en Israel

51. Het is duidelijk dat de Kerk een grote rol heeft gespeeld in de verspreiding van de woorden van de Torah, samen met -en soms zelfs alleen via- het 'nieuwe testament', over de hele wereld. Velen hebben hun heil gevonden en vinden hun heil in Jezus Christus.

Dat daarbij het aannemen van Jezus voor heidenvolkeren een totale ommekeer betekent, wordt voortdurend bevestigd. De oude ideeën en goden der heidenen blijven (ook binnen de kerk) vaak nog lang leven, en het is een lange weg in 'een vernieuwing van denken' (12:2).

52. Wat de Kerk echter meestal niet verstaan heeft was de synagoge naast haar. Men zag daarin niet de wortel en de stam, waarop zij zelf rustte, en waaruit al haar levenssappen ontsprongen. De 'wezensvreemde tak' die door Gods genade in de stam werd geënt, maakte zichzelf meester van het hele organisme en waande zichzelf de stam te zijn. Precies waarvoor de Jood Paulus vreesde.

Temidden van de heidenvolkeren, en zelf vrijwel geheel bestaande uit heiden-christenen, waande de Kerk zichzelf Israel te zijn.

En zoals er inderdaad 'geen heil is buiten Israel', zo meende de Kerk dat 'buiten háár geen heil' was. Voor geen heiden *en* voor geen Jood.

Door deze stellingname van de Kerk is het de heidenvolkeren niet duidelijk geworden wat het betekent om 'goy', heiden buiten Israel te zijn, levend zonder de Torah. Veeleer maakte de Kerk iedereen duidelijk wat het betekende '*buiten-kerkelijk*' te zijn.

In plaats van dat de heidenvolkeren dus geroepen werden met hun daden Israel tot jaloersheid te wekken en te doen wat tot vrede zou zijn voor Jeruzalem, het tonen van *gemeenschap* met Israel (15:26v.!), werden zij tot 'de Kerk' geroepen als laatste doel. De inlijving 'in Sion' stond gelijk met de inlijving 'in de Kerk'. En omdat ook Joden als 'buiten-kerkelijk' gezien werden, stonden zij dus volgens de Kerk buiten het heil en buiten Sion. Dat zij ook nog, zoals men zei, oorzaak waren van de kruisdood van Jezus, dat in de Bijbel toch immers geschreven stond dat zij 'verworpenen' waren, gedoemd om over de hele aarde te blijven zwerven, was reden om deze vreemde concurrent van de Kerk te verketteren en te verguizen; en erger.

53. Omdat de Kerk de heidenvolkeren niet duidelijk maakte wat het betekende om 'goy' te zijn, broeders en zusters van de eerstgeborene, en door haar eigen 'leer van de verguizing van het Jodendom', is zij medeplichtig aan en verantwoordelijk voor wat de Joden 'in Godsnaam' is aangedaan.

Het lijkt wel of Paulus een soort voorgevoel heeft gehad van dit naderend onheil toen hij de heidenchristenen nog toeriep: Wees niet hoogmoedig, maar vrees!

Maar de hoogmoed was (en is) er. En de uitingen daarvan zijn vaak nog te horen en te lezen in prediking en catechese, in Bijbel-vertalingen en bijbehorende kopjes (bijv. NBG bij Rom. 2), en ze zijn soms nog te zien in vele afbeeldingen of beeldgroepen in oude kerken.

Wat betreft dat laatste: beroemd en typerend zijn de twee beelden voor de kathedraal te Straatsburg (in het portaal van het zuidelijk transept) geworden. Aan de ene kant (links) een vrouw met een kruis in haar ene hand en een avondmaalsbeker in haar rechterhand. Triomfantelijk kijkt zij naar de vrouw aan de andere kant, rechts van de ingang. Deze kijkt geheel verslagen, met een tweemaal geknakte lans (restant van de schacht waaraan oorspronkelijk het banier wapperde) in de ene hand, en een wegglijdende 'stenen tafel' in de andere hand.

Zo stelde men zich in de dertiende eeuw (de triomferende) Kerk en (de verslagen) Synagoge voor. En, dicht bij huis, ik heb een donkerbruin vermoeden dat ook de zeventiende eeuwse afbeeldingen onder het orgel in de Bovenkerk van 'ons' Kampen hetzelfde laten zien. Links van de ingang opnieuw een opgewekte vrouw met een Bijbel en een avondmaalsbeker, rechts een droevige gestalte met niets anders in haar handen dan een afgebroken stenen tempelzuil.

54. Het onheil kwam bijna onmiddellijk na Paulus. Een klein uittreksel uit een overzicht voor mijn catechisanten. Opdat we er erg in hebben hoe structureel het Jodendom door de heidenvolkeren is en wordt misverstaan. En opdat wij niet vergeten:

325 De christelijke kerk bepaalt: tot behoud van het Christendom behoren Joden in afzondering te leven

553 Paus Gregorius 1 tracht door encyclieken christenen tegen Joodse invloeden te beschermen

628 Joden verdreven uit het Frankische rijk

1012 Verdrijving van Joden uit Mainz

1096-1099 Eerste kruistocht. De kruisvaarders richten in het Rijnland een bloedbad aan onder de Joden

- 1099 Uitmoorden van de Joodse gemeenschap te Jeruzalem door de kruisvaarders
- 1182 Verdrijving van de Joden uit Frankrijk
- 1290 Verbanning van alle Joden uit Engeland
- 1355 12.000 Joden in Toledo vermoord
- 1367 Joden uit Hongarije verdreven
- 1389 Massamoord op de Joden in Praag
- 1394 Verdrijving van de Joden uit Frankrijk
- 1420 Verdrijving van de Joden uit Mainz; vernietiging van de Joodse gemeenschap te Toulouse
- 1421 Verdrijving van de Joden uit Oostenrijk
- 1453 In Breslau Joden op de brandstapel
- 1483 Verdrijving van de Joden uit Warschau
- 1492 Verdrijving van de Joden uit Spanje; de oudste en grootste Joodse gemeente op dat moment in Europa
- 1496 Vervolging en verdrijving van Joden uit Portugal
- 1533 Openbare verbranding van de Talmoad in Rome
- 1534 Sigismund I (Polen) vaardigt bevel uit: Joden moeten 'Joden teken' dragen
- 1615 Verdrijving van de Joden uit Worms
- 1648-1656 100.000 Joden vermoord tijdens slachtpartijen in Polen
- 1750 Anti-Joodse wetgeving in Pruisen
- 1775 Anti-Joodse edicten van Paus Pius VI
- 1793 Aanval op het ghetto van Rome
- 1824 Verdrijving van Joden uit Russische dorpen
- 1835 Anti-Joodse wetgeving in Rusland
- 1871 Pogrom in Odessa
- 1878 Opleving antisemitisme in Duitse politiek
- 1881 Pogroms in Rusland
- 1882-1890 750.000 Joden in Polen worden gedwongen in een bepaald gebied te gaan wonen
- 1895 Oprichting antisemitische liga in Roemenië
- 1919 Pogroms in Polen, Oekraïne en Hongarije
- 1933 Boycot Duitse Joden. Bouw van de eerste concentratiekampen
- 1934 Massamoord op Joden in Irak
- 1941 Opstellen van een plan voor de "Endlösung" van het "Joden-vraagstuk"
- 1942-1945 Uitroeijing van alle Joden in heel Europa (ca. 6 miljoen worden vermoord)
- 1946 Pogroms in Polen
- 1947 Massale moordaanslagen op Joden in Irak, Perzië en Pakistan
- 1952 Vooraanstaande Joden in de USSR terechtgesteld
- 1956 Verdrijving van de Joden uit Egypte
- 1962 Pogroms in Algerije
- 1968 Golf van antisemitisme in Polen
- 1979 Duizend Joden ontvluchten Iran
- 1980 Bomaanslag synagoge Parijs
- Sedert 1948 is er de staat Israël. Oorlogen, waarin men erop uit was deze staat te vernietigen: 1948, 1956, 1967 en 1973.

Een indrukwekkend monument in Nederland is geworden het boek met de honderddrieduizend namen van Nederlandse Joden die in de Tweede Wereldoorlog methodisch werden vermoord (In Memoriam, Den Haag 1995). Een boek, dat in de studeerkamer van elke theoloog voortdurend open hoort te liggen...

55. Jezus Christus, eerstgeborene onder zijn broeders, representant van heel Israel, één met Zijn volk, heeft gezegd:

"Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan" (Matt. 25:31-46)

Wat voor wonden hebben heidenvolkeren, met de Kerk in hun midden, deze broeders en dus Jezus dan toegebracht?

De 'knecht' die Israel zelf is, en de 'knecht' die de dienaar en Messias van dit volk is, zijn niet van elkaar te scheiden (Jesaja 53).

Paulus spreekt erover dat Israel door de HERE is 'overgegeven' opdat daardoor het heil naar de volkeren zou komen. Dat is dezelfde terminologie die wij ook bij Jezus bezigen. Zijn Israel en Jezus zozeer één? En als dat zo is, wat betekent dat voor wat we in deze eeuw hebben gezien?

Hebben wij zijn lichaam opnieuw zien breken?

"Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij, die Hem hebben doorstoken; en alle stammen der aarde zullen over Hem weklagen" (Openb. 1:7). Wie heeft wie nu doorstoken?

En wie zal waarover weklagen??

Wat hebben wij gedaan!?!

N. Over geloven na 'Auschwitz'

56. Toen Paulus zei "Wees niet hoogmoedig, maar vrees", verbond hij daar ook een sanctie aan. Als de heidenvolkeren toch hoogmoedig zouden zijn, dan zou hun 'tak' worden uitgehouwen. De heidenvolkeren en de Kerk *zijn* hoogmoedig geweest.

Dat kan niet anders betekenen dan dat hun tak moet zijn uitgehouwen. 'Uitgehouden zijn' betekent volgens Romeinen 11 'met blindheid geslagen worden'.

Het heeft er veel van weg dat de HERE God al zo'n tweeduizend jaar met twee verblinde kinderen op stap is.

En zal er in de Kerk, onder de heidenvolkeren, in alle generaties ook een 'rest' gevonden zijn?

57. Nu de Kerk na 'Auschwitz' geen synagoge meer naast zich heeft, omdat 'zij niet meer zijn', is zij verstoken van levenssap.

De 'tak' heeft de 'stam' vernietigd, waaruit zij zelf leefde.

Zijn alle woorden in de Kerk niet leeg geworden? Hoe stellig ze ook nog eindeloos worden herhaald. Het verstand wil het nog niet erkennen, maar de ziel van velen wordt de leegheid gewaar.

Is dat wat wij saecularisatie noemen, niet gewoon -en terecht- een Godsoordeel?

Het lijkt nu onze beurt om 'verhard' te worden. Om met 'jaloersheid' en eeuwige schaamte de trouw van de HERE aan Zijn volk te zien.

58. Ik ben christen. In de reformatorische traditie. En ik leef nog steeds van het 'sola fide', 'sola gratia' en 'sola Scriptura'. Ook als predikant met mijn heidenchristelijke gemeente. En toch is alles anders geworden. Het 'sola fide' heeft nog méér betekenis voor mij gekregen. Het staat niet meer los van het vertrouwen dat de 'wortel van David' heeft gesteld. Het staat niet meer los van heel Israel. Integendeel, *ik* sta los zonder de 'wortel van David' en zonder Israel. En wat betekent dat voor mijn uitleg van de Schriften? En hoe moet ik omgaan met de traditie van de Kerk?

Voor mij staat vast: de Kerk -en laten we maar beginnen met onze eigen reformatorische traditie- zal zich ernstig op haar verleden en de nu ontstane situatie moeten bezinnen. Een schuldbelijdenis alleen is niet genoeg. Zij zal ook moeten laten zien dat zo'n schuldbelijdenis haar ernst is in een totale herbezinning op heel haar theologie en in de wijze waarop zij in de samenleving staat. Zij zal de inwoners van elk land alsnog moeten leren wat het betekent 'goy' te zijn (in plaats van 'buitenkerkelijk'), opdat uiteindelijk de naties der wereld Israel zullen zien als wat het is, en Israel (land, volk en staat) zonder meer, royaal, om Jezus' wil, zullen zegenen als hun eerstgeboren broeder. Om vervolgens alles te doen wat tot heil van dit volk is. Dát zal dit volk, waarin zovelen de Torah niet eens meer kennen, aan het nadenken zetten over zijn roeping.

O. Over de staat Israel

59. Sinds 1948 kennen wij niet alleen een Jodendom in de diaspora, verstrooid over de wereld, maar ook de staat Israel.

Als wij serieus nemen wat Paulus zegt, dat de beloften aan Israel vast en zeker zijn, en dat het dus ook nog zal komen tot een pelgrimage van de volkeren naar Jeruzalem, dan is daar impliciet mee gezegd dat Israel ook rechten heeft op Jeruzalem. De stad en het land zijn een gave van de HERE, waarop de geschiedenis van Israel en de volkeren zich ook concreet kan afspelen.

De beloften aan *heel* Israel, en de volheid der volken die binnengaat, gaan niet buiten een concrete aarde en concreet land om.

60. We zullen de moed moeten hebben om eindelijk alle beloften van God aan Zijn volk Israel concreet te duiden. Jezus zal, als dienaar van de Joden, die beloften allemaal waarmaken. Duiden we al die beloften niet concreet, dan zullen we, ongelovig, achter de heilsfeiten aan blijven lopen. Dat betekent niet dat wij voortdurend (zoals in brede kringen gangbaar is) de politiek van de staat Israel moeten beoordelen. Dat is weer (nieuw) geweld vanuit de christelijke theologie. Wie zijn *wij*, *Europeanen*, om te beoordelen wat zou moeten gebeuren? Wat onder óns gebeurd is, is reden genoeg voorlopig honderd jaar uit te trekken om onze eigen politiek en theologie drastisch te herzien. En daar hebben we de handen vol aan.

61. God gaat door met het 'enen' van de mensheid. "De twee zullen tot één zijn". Ook al duurt het al zo'n negentienhonderd jaar langer dan Paulus gedacht had.

62. Er is onder de volkeren een beschadigd en opgejaagd volk. Grootvaders en grootmoeders heeft het nauwelijks. Het zijn slechts 'overlevenden'. Een rest.

Zullen we deze rest op z'n minst eens met rust laten? Mogen ze hun eigen fouten maken en hun eigen vreugden beleven? Mogen ze zelf bekijken hoe ze met hun burens moeten leven? Mogen ze

rust en tijd krijgen om hun eigen duizenden eeuwen oude geschiedenis te horen en te verstaan?
Zal deze rest nog vóór de komende eeuw door de natiën der aarde worden erkend als Gods
eerstgeboren volk, één met hun vaders tot Abraham toe, en één met hun dienaar/knecht Jezus
Christus?

De HERE, HIJ is God.

Geraadpleegde literatuur

- Karl Barth, *Die Kirchliche Dogmatik II/2, par. 34*, Zürich 1946
- Karl Barth, *Der Römerbrief*, München 1923
- G. Baudet/ A. Wöhle, *Vierkant Paulus*, Utrecht 1991
- Gijs Bouwman, *Paulus aan de Romeinen (Cahiers voor levensverdieping nr. 32)*, Averbode 1980
- F.H. Breukelman, *Bijbelse theologie; Het eerstelingschap van Israël*, Kampen 1992
- Johannes Calvijn, *Uitlegging van de zendbrief van Paulus aan de Romeinen, vertaald uit het Latijn door D.J. de Groot*, Amsterdam 1950
- James D.G. Dunn, *Romans (Word Biblical Commentary)*, Dallas 1988
- Darrell J. Fasching, *Vreemdeling na Auschwitz; een nieuwe narratieve inzet in de christelijke ethiek*, Zoetermeer 1995
- F. de Graaff, *Jezus de Verborgene II (de inleiding)*, Kampen 1989
- A. van Harskamp (red.), *Geloof en Vertrouwen na Auschwitz*, Zoetermeer 1995
- Bertold Klappert, *Traktat für Israel; Römer 9-11 (Sonderdruck aus 'Jüdische Existenz und die Erneuerung der christlichen Theologie)*, München ?
- Bertold Klappert, *Israel und die Kirche; Erwägungen zur Israellehre Karl Barths (Theologische Existenz heute nr. 207)*, München 1980
- P. Lapide/ P. Stuhlmacher, *Paulus, Rabbi und Apostel*, Stuttgart 1981
- F.W. Marquardt, *De kerk tussen Israël en de volken*, Ter Herkenning, 18e jrg. nr.3
- F.W. Marquardt, *Die Juden im Römerbrief (Theologische Studien nr.107)*, Zürich 1971
- F.W. Marquardt, *Das christliche Bekenntnis zu Jesus, dem Juden; eine Christologie, Band 1*, Gütersloh 1990
- K.J. Popma, *Eerst de Jood maar ook de Griek*, Franeker 1950
- H. Ridderbos, *Paulus, ontwerp van zijn theologie*, Kampen 1978
- H. Ridderbos, *Romeinen (Kommentaar op het Nieuwe Testament)*, Kampen 1977
- S. Schoon, *Paulus, grensganger tussen Israël en de volken*, Kampen 1993
- K. Stendahl, *Der Jude Paulus und wir Heiden*, München 1978
- Ulrich Wilckens, *Der Brief an die Römer (Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament; EKK)*, Zürich 1978
- Dieter Zeller, *Der Brief an die Römer (Regensburger Neues Testament; RNT)*, Regensburg 1985